

Katagarda ka Ansa **Kubayuwa**

Katagarda ka Ansa, katagarda ka'a ka na o bolongi kuyotsongusu ku kuyongo ku mariki n ku kutoni. Kuyotsongusu ka ki ta uḡiki n ansa n cico'o tsu mogono Sulemanu. Kuyotsongusu ka ku pece ta cico'o n tsulau, a idashi i mariki n i gbani-gbani, a na a ya'in kadanshi ke le n uye kakau. Kadanshi ka abundai ki ta a kadanshi ki ili i na yi a kugitasa anana m makpa'a. Katagarda ka ka gita ta n kucibaka uma, Wovon u Kashile daḡa ugiti u kuyeve. 1:7 Ili i na i ḡikai lo katagarda ka, ka lya'a ta kelime n kuya'an kadanshi ka na ki idashi i kutoni i da koci ba, ama ili i na a kiwanai kene n kuyongo ku mariki. Icu'u i kadanshi ka wawa'a ka nampa ko yotsongu icu'u i kuyeve ku nlum mi Isaraila n cau, tsu na vuza vu cico'o u kuya'an a makyan ma na ili i yoku i ḡangai. Ukuna u nampa wa wi ta a kadanshi ki idashi i kpa'a, n i tsulaga. U yoku kpamu wi ta a kadanshi ki idashi a katsuma ka uma, ko kpamu idashi yu usubi. Ukuna wa abundai wi ta a kadanshi, vu goyo kaḡi ka nu, ukaḡi u kaḡu, n kudika aza a unambi n aḡi a singai n idashi i mariki a katsuma ka aja'a.

Ili i na yi punu u udari a katagarda ka nampa

Kucikpa ku ansa 1:1-9; 18

Ansa Sulemanu 10:1-22; 16

Kadanshi ka ansa kamangankupa, 22:16-24; 34

Ansa kadanshi o yoku a Sulemanu 25:1-29; 27

Kadanshi ka Agur 30:1-31

Kadanshi ko yoku ka ku yotsongusu 31:1-31

Ugiti u kuyeve

¹ Ansa a Sulemanu kolobo ka Dawuda mogono mi Isaraila.

² Na da ansa a na a kubanka wu,
vu yeve cico'o n odoki a singai,
kata e yeve kudansa i na yi usokongi

³ adama a na a ciya,
kuyotsongusu ku cico'o,
n usubi, n afada a mayun,
n ili i na yi mayin,

⁴ a zuwa vuza vu unambi u kuyeve,
wo okpo n kuyeve,
o yotsongusu adangani tsu na
a kuya'an kusheshe ku singai.

⁵ Ya'an vuza vu cico'o u pana kata u doku ciya
kuyeve,
vuza vu uyevi kpamu
u ciya ubanki

⁶ adama a na e yeve i na ansa i a kadanshi,
kadanshi ka aza o cico'o n ite'e i le.

⁷ Wovon u Vuzavagu du u da da ugiti u kuyeve,
ama kalau ka goyo ta cico'o n odoki.

Odoki u kadangani

⁸ Pana, Maku maya, pana kadanshi ke esheku a nu,

kpamu kata vu kasukpa odoki anaku a nu ba,

⁹ adama a na kuyotsongu ku le
ki ta o ku doku wu tsugbayin,
kata okpo ili kuduku i singai a kuduku ku nu.

- 10 Maku mava, da baci aza a unushi a kparasai
nu,
kata vu ushuku ba.
- 11 Da baci a danai, <<Tawa tsu gbaba kaci,
tsu una vuma yoku,
tsu bana tsu bopo tsu una aza a babu unushi,
- 12 Ya'an tsu sodongu le raka-raka tsu kasaun,
tsa aza a na a gidala a kubana e kpenle.
- 13 kata ci ciya uciyi n abundai,
ci shatangu i'uwa i tsu n ucanuku u gbani,
- 14 tawa vu gbaba kaci n atsu,
kata tsu pece ili i na tsu bokoi.>>
- 15 Maku mava, kata vu gbaba kaci ka nu n icu'u i
uma a nanlo ba,
ya'an da'angi n ele,
- 16 adama a na i ta m moloko a ubuta u kuya'an ka
gbani-gbani,
i ta ufobi ayin tutu adama a munuka.
- 17 Gbani da azuku maza
a ashi a manunu ma na a cigai kuka.
- 18 ama icu'u i uma a nanlo,
kaci ke le ka'a a tsu zuwaka maza.
e ci reme ili ba, wuma u le da koci.
- 19 Ta ukocishi wu uye
wa aza a kutsan ki ikebe i nannai,
kutsan ka ki ta o ku okpo magiti mu ukpa me le.
Ci co'o ci ta e medevile.

Kadanshi a ukuna u ku iwan cico'o

- 20 Panai, cico'o ci ta e medevile a uye n kuden,
21 ci ta e medevile n utsura a utsutsu i likuci, n
ubuta u na uma dem a tsu ya'an obolo.
- 22 <<Ali wannai da, ada aza a na yi n ugboji ba,
yi ta o kuyongo nannai ko ugboji?

Ali wanai ɗai, aɗa aza o kugoyi,
yi ta a kupana uyo'o wu ulami u na yi a
kuya'an,
aɗa a lau i iwain kuyeve?

23 Ishi baci i zuwa atsuva i pana ubarangi u va,
Mi ishi a ku tsuwanka ɗa n ayinviki a va,
kata n zuwa ɗa i yeve kadanshi ka va.

24 Adama a na n deke ta, ɗa i iwain kupana,
n dengusai ekiye a va wa a ɗa ama ko vuza u
zuwaka ba,

25 I iwain kutono odoki a va raka,
kpamu i ciga ubarangi ɗa u va ba.

26 Mi ta o ku zo'oso ɗa,
a makyan ma atakaci,
mi ta a kuya'anka ɗa ulami,
a makyan ma na maɗukpa ma tawai ɗa,

27 Ayin a na baci atakaci a tawai ɗa
tsu kabatalikpau,
a ayin a na yi o kuso'o atakaci n awuya.

28 Kata i deke mu,
ama mi a ku ushuku ɗa ba.
yi ta a ku lansa mu a ubuta dem,
ama yi a kuciya mu ba.

29 Adama a na i iwan ta kuyeve uga'in u kuyeve
ba,
kpamu i zagba i pana wovon u Vuzavagudu
ba.

30 Yi ushuku n odoki a va ba,
i iwain ubarangi u va.

31 Adama a nannai yi ta a kuciya katsupu ku
ulinga u ɗa,
yi ta a kucuwa n unambukaɗsuma u ɗa.

³² Aza a unambi u kuyeve a tsu kuwa ta,
adama a na a ushuku n cico'o ba,
Alau tamkpamu a tsu kuwa ta adama a na a
zuwaka ba.
³³ Ama yaba dem vu na baci u panakai mu,
wi ta a kudasangu m matana.
Ko ili tana yi a kuciya yi ba,
babu kpamu ili i na i kuneke yi wovon.>>

2

Ugain u cico'o

¹ Maku ma va,
ushuku n kadanshi ka va,
ka ta vu sokongu kadanshi ka va,
² Zuwa atsuvu a ukuna u cico'o,
vu ya'an moloko ma na vu yeve i da.
³ Mayun,
folono uyeve kata vu lansa kuyeve,
⁴ lansa ku da tsa azurufa,
vu lansa tsu na a tsu lansa uciyi u na wi
usokongi.
⁵ Kata vu yeve wovon u Vuzavagudu,
kata vu ciya kuyeve ku Kashile.
⁶ Adama a na Vuzavagudu da u tsu neke cico'o,
kuyeve n cico'o kpamu,
a una u ni u da ku tsu uta.
⁷ U tsu neke ta aza a na
i o kutono mejege cico'o,
ayi da maraga wa aza
a na i o kutono derere.
⁸ Adama a na utsu lana ta
ukuna wa afada a mayun,
u tsu ere ta uye wa aza a na i a kuciga yi.

- 9 Yi ta_e kuyeve ukuna wu usubi n afada n ukuna
u mejege,
n uye u na u ga'in dem.
- 10 Adama a na vi ta_a kuciya cico'o a kaḍu ka_nu,
kuyeve kpamu ki ta_e kuneke wu mazanga.
- 11 Kulana_ku nu ki ta_e ku ere wu
kuyeve ku nu ki ta_o kutono n avu.
- 12 Cico'o ci ta_a ku utaka_wu a ka gbani-gbani.
a uma a kadanshi ka kavama.
- 13 Aza a na a kasukpai uye u mayun,
adama a na o yongo a uye u kayimbi,
- 14 aza a na a tsu pana uyo'o u kuya'an ka gbani-
gbani,
a mazanga_n ka gbani-gbani.
- 15 aza a na uye u le wi magaba ba,
aza a na uye u le u modoruko u ḍa.
- 16 Cico'o ci ta_e kere wu we ekiye a kashakanlai,
vuza wi ukuna u na u kparasa wu n una
wu uyo'o u ni.
- 17 vuza na u kasukpai vali vu ni a ayin a utsura a
ni,
vuza na u tsu kodo uzuwakpani u na u ya'in
e kelime ka_Kashile.
- 18 Adama a na kpa'a ku ni uye wu ukpa_u ḍa,
uye u ni a kubana a ubuta_wa ukpisa_u ḍa.
- 19 Vuza na baci de dem u banai ubuta_u ni, u tsu
bono ba.
Wi o ku doku kubono a uye u wuma ba.
- 20 Adama a nannai, mayun ḍa vu tono uye,
u na uma a singai o tonoi,
vu tono uye wa aza a usubi.
- 21 Uma a na i a kuya'an ukuna u mejege,
e le ḍa aza a na a_kudaṣangu a idika ya.

²² Ama i ta a ku una aza a gbani-gbani punu
a i dika ya,
aza a na i m mariki ba, i ta a ku takpa le punu.

3

Odoki adama Adangani

¹ Maku maya, kata vu cinukpa n kuyotsongusu
kuva ba.

ama kasukpa kadu ka nu ke reme wila u va.

² Ku yotsongusu ku va ki ta a ku neke wu matana
n wuma wu ugadi.

³ Kata vu ushuku vu kasukpa kamayun n kasingai
ba, shiya le a kudeku ku nu,
dana le kpamu a kadu ka nu.

⁴ Da baci vu ya'in nanai,
Kashile ki ta a kuya'an mazanga n avu.
Vi ta a kuciya ulya'i a katsuma kuyongo kuna
vi a kuya'an n uma.

⁵ Ushuku n Vuzavaguđu n kadu ka nu dem.
Kata vu pi'isa a kuyeve ku nu ba.

⁶ Ciba n Vuzavaguđu a ili i na vi a kuya'an dem,
ayi tana wi ta a ku yotsongu wu uye u singai.

⁷ Kata vu dika kacikanu vuza vu cico'o da ba,
pana wovon u Vuzavaguđu
vu kasukpa ka gbani-gbani.

⁸ Da baci vu ya'an nanai, wi ta o kokpo an aguma
a singai,
a na o ku potsotongu untsu a nu kata a banka
mbala n nu.

⁹ Neke Kashile tsugbayin ni na vi n i da,
n umaci wi ili yu ugiti i kashina i nu raka.

- 10 Da baci vu ya'an nanai, mpon nu mi ta a kushana n ili i kulya'a.
Vi ta mini mi inabi ma abundai, ali vu kpaḍa kuciya ubuta una va kutsuwan ma'an raka.
- 11 Maku maya, kata vu goyo udansuki u Vuzav-agudu ba,
kata kpamu vu iwan u barangi u ba.
- 12 Adama a na Vuzavagudu u tsu barangu ta aza ana u cigai,
u teku tsuna kesheku ka tsu barangu maku ma na u cigai.
- 13 Vuza mazanga da vuza na u ciyai cico'o,
n vuza na kpamu u ciyai kuyeve.
- 14 Adama ana kodokpotsu ko cico'o ka ni ka la'a ta ka azurufa,
uga'in u ni u la'a ta kazanariya.
- 15 U la'a ta katali ku uga'in ikebe, babu ili i na a ku gisangu n ayi.
- 16 Ugboji u tsu doku ta wuma wu ugadi,
tsu udukuyan n tsugbayin.
- 17 Uye uni uye wu uyo'o uḍa, raka vu le tana u mataṇa uḍa.
- 18 Aza ana i n ugboji,
ita m mazanga,
cico'o ci ta a kuneke le wuma.
- 19 Vuzavagudu u ya'in aduniya n cico'o ci ni,
n kuyeve ku ni kpamu u ya'in gadi.
- 20 N kuyeve kuni da nyeneke mu ugavi n bayuwai,
eleshu kpamu o yo'o mini i dika.
- 21 Maku maya, reme ugboji u nu n kuyeve ku nu.
kata vu kasukpa le a kasukpa wu ba.
- 22 I ta a ku okpo wu wuma,
n uga'in tsu ucanuku wu ili i singai wa nu.

- 23 Ta va kuya'an nwalu a uye u nu nannai m
matana
vi tana a kutadatsa ba.
- 24 Da baci vu vaki, vi a kupana wovon ba,
da baci vu vaki alavu a nu i ta o ku yokpo.
- 25 Kata vu pana wovon wa atakaci a na a kutawa
wu makyan me te ba.
ko kpamu atakaci a na a kuciya aza gbani-
gbani tsu wunla ba.
- 26 Vuzavagudu wi ta a ku ere wu,
wi a ku kasukpa wu vu a za a maza ba.
- 27 Ya'anka aza ana a cigai u banki kasingai,
a makyan mana baci vi a kufuda raku.
- 28 Kata vu dana vutoku nu,
<<Wala bi'i sai makpa'a vu bono,
kata n neke wu,>> wana da tana vi ni i da lo.
- 29 Kata vu sheshe ke vutoku vu nu kagbanigbani
ba,
vuza nu na yi idashi i singai n kobolo.
- 30 Kata vu ya'an kanana n vuza babu u kuna ba,
babu tana u nusaka wu.
- 31 Kata vu ya'an cishe'e n aza kuya'an ka gbani-
gbani ba,
ko vu zagba uye u yoku u le ba.
- 32 Adama ana Vuzavagudu u iwan ta aza ana a
kuya'an ka gbani-gbani,
ama u ci ciga ta aza a kamayun a kaфу.
- 33 Unawuya u Kashile wita a kpa'a ku vuza gbani-
gbani,
ama u tsu zuwaka ta kpa'a a ka za a usubi
unasingai.
- 34 U tsu goyo ta aza izoshi i kugoyi,

ama u ci neke ta kasingai wa aza uremi u
kaci.

³⁵ Vuza vu cico'o u tsu ciya ta tsugbayin,
ama kalau ki ta o kuso'o wono.

4

Odoki o cico'o wa adangani

¹ Muku n va, panai odoki ana Dada da u pi'isakai
da.

zuwa ugboji, vi ta kpamu a kuciya ku yeve.

² Adama ana n mi ta e kuneke da odoki a singai,
kata i kasukpa ku pi'isa ku va ba.

³ A ayin ana mi ishi maku a kpa'a ku Dada va,
mpa maku mo mogono ma'an, maku mu
ucigi ma'a wa anaku aya,

⁴ u pi'isakai mu da udanai mu,
<<Reme kadanshi kava n ka du ka nu,
tono wila u va vi ta a kuciya wuma.

⁵ Lansa cico'o, lansu kuyeve,
kata vu cinukpa ko vu iwan ka'a,

⁶ Kata vu kasukpa cico'o ba, ci ta tana e ku ere wu,
ciga tsu da, tsu da ci ta tana feu a kulana wu.

⁷ Ugiti u cico'o u danna, ciya cico'o, n ili i na vu
ciyai dem,
ciya ku yeve.

⁸ Ciga tsu da, ci ta a kuneke wu tsugbayin.
obongu tsu da, ci ta tana kpamu a kuneke wu
tsugbayin.

⁹ Wi ta a ku okpo wu maku'un ma tsugbayin a
kaci ka nu,
maku'un ma singai ma ku cikpa kpamu.>>

¹⁰ Pana, maku maya, ushuku n ili i na n danai,

- aya a wuma a nu kpamu i ta o ko okpo a
kabundai.
- 11 N pi'isa ka wu ta de, uye u cico'o,
n tonoi n avu a uye u na wi mejege.
- 12 Vu ya'an baci nwalu n cico'o, babu ili i na ya ku
kpada wu uye,
a makyen mana vi a iladi, vi a kutaḍaṣa ba.
- 13 Reme odoki a nanlo a n utsura, kaṭa vu kaṣukpa
a da ba,
reme a da mayin, adama ana wuma uḍa wa
nu.
- 14 Kaṭa vu uwa a uye wa aza gbani-gbani ba,
kaṭa kpamu vu ya'an nwalu a uye wa aza a
na a kuya'an gbani-gbani ba.
- 15 Katsukpa, kaṭa vu wala a uḍa ba,
kpatala vu kaṣukpa u da, kaṭa vu ya'an nwalu
n nu kau.
- 16 Adama ana aza a gbani-gbani a nanlo a tsu lata
ba,
sai a ya'an kagbanigbani, alavu a tsu kana
aṣhi e le ba,
sai a zuwa vuza yoku u taḍaṣa.
- 17 Kagbanigbani ka daḍa ilikulya i le,
vishili kpamu vu daḍa ili i kuso'o i le.
- 18 Uye wa aza a usubi wita uteku tsu ku uta ku
kutashi ku kanna ku da,
kutashi kuna ku tsu kana kudokusu ali wa
akana kanna a kaci mayin.
- 19 Uye wa aza gbani-gbani wita u teku tsu kayimbi
ka kpabam,
a tsu yeve i na i tsu zuwa le ku taḍaṣa ba.
- 20 Maku maya, pana i na mi a kudansa,
zuwa atsuvu mayin vu pana kadanshi ka va.

- 21 Pi'isa ka'a kaṭa_vu kaṣukpa_ka ka_uta_a kusheshe
ku nu ba,
zuwa ka'a a kaḍu ka_nu,
22 adama ana wuma u ḍa, wa aza ana i a_kulaṅsa
le.
n upoci wi ikyamba i vuma ra_ka.
23 Ere kaḍu ka_nu n utsura u nu ra_ka,
adama ana a_katsama_ka_ni ka wuma u tsu
uta tsu mini.
24 Vu kaṣukpa_kadanshi ka a uwa,
kaṭa_kpamu vu ya'an da'in n kadanshi ku una
ure, ure.
25 Kaṣukpa_aṣhi a_nu a inda magaba mayin,
a ukuna u kadanshi ka_nu mayun ḍa.
26 Vu yeve ana vu yeve ta_ili i na vi a kuya'an,
ili i na vi a kuya'an ra_ka_kpamu yi ta_o ku
okpo mayin.
27 Kaṭa_vu katsukpa usingai ko u gula_ba,
takpa kune ku nu a uye u ka gbani-gbani.

5

Udansuki adama tsugbani

- 1 Maku ma_ku ma_va, zuwa atsuvu vu pana
ugboji u va,
ḥayuwa_atsuva vu pana kuyeve ku va,
2 adama ana vu ya'an ili dem n kaḍu idaṣhi,
kaṭa una_u nu kpamu u yotsongu ana vi ta_n
uyevi.
3 Adama ana nlebu mu una_n kashakanlai ugan
ba n ya'an uyo'o ci ishigi,
kpamu kadanshi ka_ni ka la'a ta_mani n leku,
4 ama a ukocishi kuyongo ni i ḍa, okono aḍa,

wi ta a kusapa wu tsu kotokobi ku una ure ka alyu.

⁵ Ene a ni a ukpisa u da i a kubana,
uye uni wita a kubanka wu ubuta wi idashi
wa akpisa.

⁶ Ili i bura yi n uye u wuma ba,
uye u ni magaba ma wi ba,
ayi tana u yeve ana ta uda wi nannai ba.

⁷ Gogo na maku maya, pana ka mu,
kata vu kasukpa kadanshi ka una u va ba.

⁸ Ya'an da'in n uye u ni,
kata vu bana devu n utsutsu u kpa'a ku ni ba,

⁹ kata utsura u nu u kotso wa aza yoku ba,
vu kuwa a kadangan ekiye aza babu asuvay-
ali.

¹⁰ Omoci tana a kupura utsura wi ikyamba i nu,
mele ma nu ma bana ta a kpa'a ku vuza yoku
gbani.

¹¹ Kata a ukoci u wuma u nu vu kana ci inka a
katsuma ku usudukpi,
a makyen mana mbala n takumai i kyamba i
nu,

¹² Vi ta a kudana, <<Yidai i zuwai da n kpadai ku
dika udansuki?
Yidai i zuwai da kadu kaya ko goyoi
ubarangi?

¹³ N zuwa atsuvu u malum maya ba.
m bonoko kadu kaya kpa mu we ele ba.

¹⁴ Danna n yawa ta devu n ku kuwa,
gogo na mi ta devu n kuya'an wono a katsama
ka uma.>>

¹⁵ Ya'an kamayun u vuka vunu,
vu cigai ayi koci.

- 16 Derere ɗa a_{shi} mini mi ikyamba ma _{nu}, ma _{kana} ku uwa _{mini} ubuta _{dem}?
Ko kpamu wo okpo ma yaba dem?
- 17 Ka_{sukpa} okpo ma _{nu} koci,
vi e kupece n komoci ba.
- 18 Ka_{sukpa} mini ma _{nu} mo okpo n unasingai,
ya'an ma_{zanga} n vuka vu nu ka_{ɗangani}.
- 19 Uga'in u ku ene an mere'e,
ka_{sukpa} mani ma ni ma yawai makyan dem,
ka_{sukpa} ucigi u ni kpamu u reme wu.
- 20 Maku ma_{ya} yi_{ɗai} i kuzuwa vuka vuza
cishakanlai ulya kaci ka _{nu}?
Yi_{ɗai} i kuzuwa vu obongu vuka vuza yoku?
- 21 Adama ana uye u wuma u vuma, e keteshe ka
i a a_{shi} a Vuzavagu_{ɗu},
Vuzavagu_{ɗu} tana u tsu kondo ta _{uye} u ni
dem.
- 22 Unushi u vuza gbani-gbani maza ma'a wa _{ni},
awin a unushi u ni a tsu remei ta _{mayin}.
- 23 Utsu kuwa ta _{adama} ukpa_{ɗi} u ku reme ka_{cika}ni
tsulau tsa a_{bunda}i tsu ni tsu ɗa tsa a ku unai.

6

Udansuki adama a tsulau

- 1 Maku ma_{ya} vu sa'awa ta _{ku} okpo magan adama
a ka_{ja} ka _{nu} ubuta _u ku isa kutan?
Vu sa'awa ta _{ku} shuku vu tsupaka komoci
kutan kuna u lya'i?
- 2 Da baci kadanshi ka_{nu} ka sa'wai ku ka_{na} wu,
ko kadanshi ku un_a u nu ko okpoi nu maza,
- 3 Gogo na maku ma_{ya}, ili i na va kuya'an i ɗana,
adama ana vu isa ka_{cika}nu.
vu uwa ta _{tana} ɗe ekiye a vuza yoku,

- bana vu goyo ka_cika_nu a kelime ka_ni.
vu o'usoi n ufolu ka_u.
- ⁴ vu sa_nka ka_ci ka_nu alavu,
ko agba_diki a_a_shi a_nu.
- ⁵ Utuka ka_cika_nu uteku tsuna manunu ma_tsu
fa_tat_sa a ubuta u maza,
uteku tsuna mesheun ma tsu fa_tat_sa ekiye a
vuza vu kutambu.
- ⁶ Ka_sukpa_vuza vu ukpa_di u pi'isa
ubuta wa_a_riga_nla.
- ⁷ I m mogono ba,
ko vuzagbayin,
ko vuza tsugono.
- ⁸ N nanai dem a tsu bo_longu ta_ili i kulya'a adama
a ka_cika_le,
a tsu fo_buso ta_a ayin vikya'a adama a lyushi.
- ⁹ Ali wana dai vi a kulya'a kelime n iva'in, avu
vuza wonvoli?
Wana_i da vi a ku_danga_alavu?
- ¹⁰ Megeshe kenu alavu, megeshe kenu agba_diki,
megeshe kenu mo obongu me ekiye adama
ana vu uvuka.
- ¹¹ Nanai da unambi u ku_faba_na_wu an vuza
magala_ka,
ka_ta_unambi kpamu u ta_wa_wu tsu koboki.
- ¹² Ka_karashi ko vuma gbani-gbani,
u tsu ka_rasa_ta_n kadanshi ka kavama a una
u ni,
- ¹³ Utsu ya'an ta_iyoci n a_shi a_ni,
u ka_na_kadanshi n izumgbi i ene ani
a kuya'an ulinga n kajivu ka_ni u sokongi.
- ¹⁴ A_ka_du ka_ni tana we a kusheshe ka gbani-gbani,
a ayin dem u ka_na_ku ku_dangusa_vishili.

- 15 Adama a nannai atakaci i ta a ku kana yi gogo lo.
m megeshe kenu da i a ku una yi.
- 16 Ili i tali yi ta lo ali i cindere, i na Vuzavagudu u iwain,
i na wi a ku kyala ba
kindi ku kugoyi na yo okpoi ili yi unata wa ni.
- 17 Ele da, kindi ku kugoyi,
n Kelentsu ka a uwa,
N ekiye aza munuka ma aza babu unushi.
- 18 N kaɗu kana ka tsu sheshe ka gbani-gbani,
N kune ku kuya'an kagbanigbani gogo'o,
- 19 M magan ma a uwa vuzana utsu dansa u kuna wa uwa,
N vuza na u tsu dangusa vishili wi itoku i ni.

Udansuki adama tsugbani

- 20 Maku maya, bana odoki a Dada nu
kata kpamu vu kasukpa ku yotsongusu ka anay ba.
- 21 Shiya le a kaɗu kanu ayin dem,
shiya le e kudeku kunu.
- 22 Ayin ana baci vu walai, i ta a kutono n avu,
ayin ana baci vu vaki, i ta a ku inda wu,
ayin ana baci vu dangai, i ta a kuya'an kadanshi n avu.
- 23 Adama ana odoki a nampa makuni ma'a,
kuyotsongusu ku nampa kpamu kutashi ku da,
udansuki n ugbari kpamu
uye u wuma u da,

- 24 wita₁ a ku kanza wu ubuta₁ u vuka vu gbani-
gbani,
n ubuta₁ wu una₁ wu uyo'o u vuka vu vuza.
- 25 Kata₁ vu cikala uga'in u vuka vu vuza yoku a₁
ka₁du ka₁ nu ba,
ko kpamu vu kasukpa₁ a₁shi a₁ ni a dika asuvu
a₁ nu ba,
- 26 A tsu ciya₁ ta₁ kashakanlai n ikebe yi ilikulya'a
koci,
ama vuka vu vuza yoku tsu lansa₁ ta₁ wuma u
vuma.
- 27 Vuma wita₁ a kufuda ku kimba₁ a kina a₁
ma₁kanga₁ ma₁ ni,
babu na motogu ma₁ni ma₁ kula₁?
- 28 Vuma wita₁ a kufuda ku wala a gadi va₁
aga₁ruwa₁shi akina
kata₁ u kpa₁da₁ ku kula₁ adasukpatsu a ene a₁ni?
- 29 Ta wi nanai u vuza na u vaki n vuka vu vutoku
ni,
vuza na u ya'in nanai dem, wi a kulaka ba.
- 30 Uma a tsu neke koboki wono ba,
da baci a cinai ni u ya'in uboki adama kam-
bulu.
- 31 N nanai dem da baci e reme ni, mayun da u
tsupa kucindere,
ko da baci, u ku zuwa u namba uciyi u kpa'a
uni ra₁ka₁.
- 32 Ama vuma na u vaki n vuka vu vuza yoku wi
mayin ba,
ayi na baci de dem u ya'in nanai wu una ta₁
ka₁cika₁ni.
- 33 I ta₁ a ku lapai, kata₁ e nekei wono,
wono u na wa kukotso ba.

- 34 Adama ana cishe'e tsu tsu dengusa ta wupa u
vali,
u tsu kasukpa ba makyan ma na wi a kut-
supa.
- 35 Wi a ku isa katsupu ba,
babu kabundai ka kune'e kana ka ku va'anku
wupa u ni ba.

7

Udansuki adama tsugbani

- 1 Maku maya, reme kadanshi kaya
kata kpamu vu zuwa wila u va a ka du ka nu.
- 2 Tono wila u va, vi ta a ciya wuma,
ere ku yotsongusu ku va an maku ma kashi
ma nu.
- 3 Shiya le ekiye a nu,
dana le a magbaganla ma ka du ma nu.
- 4 Dana ugboji a vu da taku va,
kata vu dana kpamu kuyeve kumaci ku nu,
- 5 i ta a ku ere wu ubuta u tsugbani,
n ubuta u vuka vu vuza yoku vu na vi n una
wu uyo'o.
- 6 Kanna ko yoku mi a ku indana,
n tsu katusu ka kpa'a ka va.
- 7 Da me enei a katsuma ka za a babu kusheshe,
da n zukai vuza yoku a katsuma ko kolobo,
kadanganani koyoku ka na ki babu mariki.
- 8 Ayi nwalu a uye ugbayin devu n ubuta u na wi
idashi.
a nwalu a uye a kubana a kpa'a ku ni,
- 9 n kulivi, makyan mana kanna ki a kuyikpa,
a makyan ma na kayimbi ka kayin ka gitai.
- 10 Da u cinai ni,

- u lapulai ka_cika_ni tsu kashakanlai o
kufobuso tsuna u kuya_nsa_yi.
- 11 Ayi tana vuza motonu da, kpamu n ugbamiwa-
suvu,
makyān dem ene a_ni i a idashi a kpa'a ba.
- 12 Makyān mo yoku a uye, makyān mo yoku
kpamu a_suvu a likuci,
ubuta dem una uye u kpatalai, ta de vi a
kucina_i.
- 13 Da wobongi ni,
n kindi ku ugoyi da u danai ni.
- 14 <<Mi ta_n ka_diva_ka idashi ma_tana_a kpa'a,
anna mi ta_a kushatangu uzuwakpani uva.
- 15 I da da i zuwai da mu uta_i adama ana n gasa n
avu,
n ciga ta_me ene wu, da tana me enei nu na.
- 16 N pala ta_agada_ava
n arikinla a tsuzogu tsa aza Masar.
- 17 N bufangu de ili magula_ni agada_va,
n muru vu magula_ni, n alosu kobolo n sina-
mon.
- 18 Ta_wa, tsu pana uyo'o wu ucigi, tsu panakpanai
ali usana,
ta_wa tsu obongbonoi a_katsuma_ka maci-
ganai.
- 19 Vali va_wi punu a kpa'a ba,
u ya'an ta_nwalu n da'angi.
- 20 U di_ka ta_ikebe ya_a_bundai,
wi a kubono a kpa'a ba, sai kanna ka na wotoi
u pecei.>>
- 21 Da u kondoi le n aguma_ni,
n una_wu uyo'o u ni da u doroi ni.
- 22 Gogolo da u tonoi ni
tsu kanaka kana a ku banka ubuta_u ku ki da,

tsu mesheun ma na mi a ka dikpangusu a kubana
a maza.

²³ Ubuta u na kaya ka sovoi ni ali a kađu kañi,
wita lo tsu manunu mana mo moloko a ku uwa a
maza,

ayi u yeve ana n wuma u ni u da u ku tsupaka
ba.

²⁴ Gogo na, muku n va, panakai mu,
zuwai atsuvu i pana kadanshi ka una u va.

²⁵ Kata yu ushuku n icu'u i vuka vu nanlo,
u zuwa kađu ka da ka cikala kuyongo kuni
ba,

ka ta i tonon uye u ni ba.

²⁶ Adama ana ayi da wu una uma n abundai,
u zuwai uma n abundai ukpa
ali i kukece ba.

²⁷ Kpa'a ku ni uye u kubana a kpa'a ku ukpisa da,
u na u gidala a kubana a kasaun.

8

Unasingai wu ugboji

¹ panai, ugboji wita a medevile,
kuyeve a ku dengusa kalakatsu ka ni.

² A nsasan, n uye,
a ubon u na nsanji n gasai, talo u shamgbai.

³ a kakina ku utsutsu u na u uwai a likuci,
a utsutsu u likuci a medevile n kalakatsu
kagbayin.

⁴ << Ada ali, a da da mi a medevile,
medevile ma va a u yabadem da.

⁵ Ada aza unambi u kusheshe, pi'isai kuya'an
ugboji,
a da alau, lansa kuyeve.

- 6 Zuwai atsuvu i pana, adama ana mita a kudana
da ili singai,
ili i na baci de dem n dansai i singai i da.
- 7 Kadanshi kana n dansai mayun da,
kagbanigbani, ili yu unata i da a una u aya.
- 8 Kadanshi ku una u va raka kasingai ka'a,
koyoku ki punu ka na ki usokongi ba, ko a
uwa.
- 9 Raka vu le i ta gadi u vuza kuyeve,
derere da kpamu a ubuta wa aza ana i n
kuyeve.
- 10 Zagba odoki a va, una wa azurufa,
kuyeve kpamu una u kazanariya kasingai,
- 11 adama ana ugboji u lata idolu i singai tsuloboi,
ili i na vu la'i n kuciga raka, wi ku gisanku n
ayi ba.
- 12 <<Mpa, ugboji, mi ta n ugboji,
mi ta n kuyeve kobolo n mariki.
- 13 Wovon u Kashile, u dada vu iwan kagbanig-
bani,
ugbamukaci, n aradi, n uye u kagbanigbani.
n kadanshi ka kuyansa, n iwan ta ka'a.
- 14 Mita n odoki n ugboji,
mi ta n kuyeve, n utsura.
- 15 N banka ta ngono ubuta u tsugono u le,
a ya'in a fada kpamu a zuwa odoki a singai.
- 16 N ubanki u va uda ngono raka mi a kulya'a
tsugono,
ta feu aza kelime n a ya'in afada i nanai.
- 17 N ciga ta aza ana a cigai mu,
aza ana a lansa mu ita a kuciya mu.
- 18 Uciyi n tsugbayin wi ta wa aya,

- uciya u babu uteku n wu usubi.mayun da.
19 Ili i na vu ciya_i wa_a va_u la'a ta_kazanariya ka
singai,
i la'a ta_kazurufa a singai.
20 N wala ta_a uye wu usubi,
a uye u kamayun,
21 n neke uciya wa aza ana a cigai mu,
n shatangu mpon le kpamu n uciya.
- 22 <<Mpa da vuza vu ugiti vuna Vuzavagu_{du} u
gita_i kuya'an,
kafu u ya'an ili dem.
23 A ya'an mu ta_kali n ayin ugiti,
kafu u gita_k wa aduniya.
24 A matsa mu ta_kmala mu ugavi,
makyan mana babu a_{sh}i a_k mini.
25 Kafu a ya'an nsansa,
da a ya'an mu a ginda,
26 kafu uya'an aduniya n akamba
ko kafu na utuka_k kayala ku ugiti.
27 Mpa mi ta_klo ayin ana u ya'in gadi,
a na u pecei uteku u mini,
28 a na u ya'in eleshu gadi,
da kpamu u zuwai ugavi wa ndolu,
29 a na u zuwakai mala'a u teku,
adama ana ka_ta mini ma laza ubuta_k u na a
zuwa ni ba,
kpamu, a na u zuwai u teku wu uduniya.
30 Mpa ugboji mi ta_kkobolo n ayi, tsu kafu_{di}
ku ulinga.
mpa da makyan dem u tsu pana u yo'o,
a yin tutu n tsu ya'an ta_kmaza_{ga} n ayi.
31 Mi ta_kmaza_{ga} n aduniya ani raka,

mi ta k_{pa}mu a kupana u yo'o vuma lima.

32 <<Gogo na, a_{da}ngani a va panai kadanshi ka
va,
ya'in tsu na n danai, vi ta tana a kuya'an
mazanga.

33 Panai, odoki a va adama ana i gbojo,
ka_{ta} i iwan a da ba.

34 Vuza vu unasingai da vuza na u panakai mu,
wi kashani utsutsu kanna dem,
a ku vana utsutsu u ku wala u va.

35 Adama ana vuza na baci dem u ciya_i mu, u ciya
ta wuma.
iyoci i kuciya mapasa ma singai ubuta u
Vuzavagudu da.

36 Ama vuza na baci dem u kpa_{di} kuciya mu, u
foro ta ka_{ci}kani,
vuza na baci de dem u iwain mu, u ciga ta
ukpa'a.>>

9

Ugboji n tsulau

1 Ugboji u ma'a ta kpa'a ku ni
u she'wei nshilya n cindere n ni.

2 U zuwai a kidai i nyama adama a ka_{di}va, u
fobusoi ma_{kyan} a ni,
da k_{pa}mu u fobusoi ka_{di}va ka ni.

3 U suku ta agbashi a ni a ma_{ci},
adama ana u dekushe a kusan ku u ga_{di} a
likuci.

4 <<Ka_{sukpa} a da na yi aza ugboji ba.>>
kpatalai na,
wa aza unambi wu u ka_{ni} wa asuvu.

- 5 <<Tawaj i lya'a ilikulya i va,
so'i makyan ma na n fobusoi.
- 6 Kasukpa unambi u kusheshe, adama ana i ciya
wuma,
ya'in nwalu a uye wu u yeve.>>
- 7 <<Yabadem na baci u dansukai vuza vu kugoyi,
wi ta a kuronoko kacikani kugoyi.
vuzana kpamu u dansuka vuza gbani-gbani,
ayi da u kuciya mbala.
- 8 Ko kenu ka ta vu dansuka vuza vu kugoyi ba,
adama ana wita a ku iwan wu.
Ama vu dansuka baci vuza vu ugboji, a yi
tana wi ta a kuciga wu.
- 9 Neke vuza vu ugboji odoki, kata ayi tana udoku
ugboji,
Pi'isaka vuza vu usubi, kata ayi tana udoku n
kuyeve.
- 10 Wovon u Kashile u da u giti ugboji,
kpamu kuyeve ku Vuza cida nanlo dada
kuyeve.
- 11 Adama a va, ayin a nu i ta o ku doku kuyimkpa,
kata o doku wu kpamu aya a wuma a nu.
- 12 Vi baci nu ugboji, vi ta nu ugboji adama a
kacikanu,
ama, vi baci n kugoyi, a vu da koci vi a ku
takacika.>>
- 13 Kalau ka vuka, za kadanshi n abundai,
vuza vu unambi u kusheshe da, u yeve ili ba.
- 14 U tsu dasangu ta u tsutsu u kpa'a ku ni,
a kakuba ki idashi ka ni ku uga di ka likuci,
- 15 a kudeke aza ana i a nwalu,

- a za ana kusheshe ku le ki a ubuta_ wu ulinga
u le.
- 16 Utsu dana ta, <<A_ḏa_ a za unambi u kusheshe
ta_wai na.>>
wa a za unambi wu uka_ni u ka_ḏu kpamu utsu
dana ta.
- 17 <<Mini mu uboki ma tsu yokpo ta,
ilikulya'a i na a tsu lya'a usokongi wita_ n
uyo'o.>>
- 18 Ama a za ana a uwai ekiye a_ ni, e yeve a na
a_kpisa_ a ḏa i a ubuta_ wa ba.
kpamu omoci a_ ni, i ta_ a_ ku gida_ḏa_ kubana
ubuta_ wi ida_shi ya a_kpisa_.

10

Ansa a Sulemanu

- 1 Ansa a Sulemanu a ḏa na,
maku mu ugboji ma tsu zuwa ta_ Dada ni
ma_zaṅga,
ama kalau ka maku, ili yu unam_gbi u
ka_tsuma_ i ḏa wa a_naku a_ ni.
- 2 Uciyi una o bo longi a uye u gbanigbani, u tsu
neke i li ba,
ama ida_shi yu usubi u tsu utuka_ ta_ vuma
ukpa.
- 3 Vuzavaguḏu wi a_ ku ka_sukpa_ vuza vu usubi a_
ka_tsuma_ ka kambulu ba
ama u tsu san_ka_ ta_ kusheshe ka a za a gbani-
gbani ku shana.
- 4 Tsurogo tsu tsu zuwa ta_ vuma unambi,
ama kuya'an ku ulinga ku tsu tuka_ ta_ n uciyi.
- 5 Ayi na u bo longi ili i kashina n lyushi ayi ḏa vuza
vu ugboji.

ama ayi na u latai a ayin a vikya'a ayi da vuza
na u tsu tuka n wono.

⁶ Unasingai wita a kaci ka vuza vu usubi,
ama u vuza gbani-gbani u tsu sokongu ta u
kuna u vishili u ni.

⁷ Kucibasa ku vuza vu usubi unasingai u da,
ama kula ku vuza gbani-gbani ki i ta a ku
namgba.

⁸ Vuza vu ugboji, ayi da u tsu ushuku n odoki,
ama vuza kadanshi ka tsulau wi ta a ku
namgba.

⁹ Vuza na dem wi an nwalu a katsuma ku usubi,
utsu ya'an ta nwalu n ni m mata na.
ama vuza vu unambi usubi a tsu yeve yi ta.

¹⁰ Vuza na u tsu reme ka mayun, u tsu tuka ta n
atakaci,
ama vuza na udanshi kamayun utsu tuka ta
m mata na.

¹¹ Kadanshi ka vuza vu usubi kashi ka mini ma
wuma ma'a,
ama kadanshi ka vuza gbani-gbani ka tsu
sokongu ta u kuna u vishili u ni.

¹² Tsurala tsu zuwa ta vishili,
ama ucigi u tsu cinukpa ta nu unushi raka.

¹³ Uma ugboji a tsu dansa ta ka mariki,
ama uma a gbanigbani u ga'an ta atakaci ka
le.

¹⁴ Vuza vu ugboji u tsu bolongu ta ku yeve,
ama una kalau u tsu tuka ta nu u kpa.

¹⁵ Udukuyan, mashilya ma'a ma vuza vu uciyi,
ama unambi munuka ma'a ma vu za vu
unambi.

¹⁶ Katsupu ka kuya'an kasingai kada wuma,

- ama katsupu ka vuza vu unushi ka da atakaci.
- 17 Ayi vuzana u tsu ushuku n ugbari n odoki, wi ta a ku ciya wuma,
ama a yi vuzana u tsu inwan ugbari wi ta a kupuwanka.
- 18 Vuza na dem u tsu sokongu tsurala, kaya'in ka uwa ka'a,
vuzana kpamu dem u tsu langasa ula uma kalau ka'a.
- 19 Kadanshi ka yimkpa baci a bundai da vuma u tsu ciya unushi,
ama vuza vu ugboji da baci vi, sai vu pada bini.
- 20 Kadanshi ka vuza vu usubi, ki ta an azurufa ana a zagbai,
ama kaadu ka vuza gbani-gbani ki nu uga'in ba ko kenu.
- 21 Kadanshi vuza vu usubi ku tsu lya'atangu uma n abundai,
ama kalau ka tsu kuwa ta adama unambi wu usubi.
- 22 Unasingai u Vuzavagudu u tsu tuka ta n uciyi,
ama kabundai ku ulinga ko tsu doku uciyi ba.
- 23 U kalau, kuya'an ku ka gbani-gbani, ili yu ugulani u dai,
ama u vuza kuyeve, ugboji u tsu yokpo ta.
- 24 I na vu za gbani-gbani wi o wovon, i da i kuciyai
ama i na vuza vu usubi u cigai i dafa a ku ciya.
- 25 Ayin a na baci kabatalikpau ka gbanigbani ka lazai, i o kudoku ku ene aza a gbanigbani ba,

- ama vuza usubi u tsu shamgba ta n utsura ali
a kubana u teku.
- 26 Kata vu zuwa korogo ka ya'anka wu ili ba,
ta lo wa ko okpo wu tsu mini ma kalam a
anga ko kpamu tsu kanga a ashi a nu.
- 27 Wovon u Kashile u tsu doku ta wuma wu ugadi,
ama wuma u vuza gbani-gbani wi ta gbati.
- 28 Apa a vuza vu usubi mazanga ma'a,
ama apa aza vuza gbani-gbani a tsu tuka n ili
ba.
- 29 Uye u Vuzavaguḍu mashilya ma ku ere ma'a u
vuza vu usubi,
ama ili munuka i ḍa ubuta wa aza kuya'an ka
gbani-gbani.
- 30 Aza usubi i ta a kuciya ukanji ayin tutu,
ama a ku kasukpa aza gbani-gbani idika ya
ba.
- 31 Aza usubi a tsu dansa ta ugboji,
ama kelentsu kana ka tsu dansa a uwa ki ta
a kuya'an ugbatu.
- 32 Kelentsu ka vuza vu usubi ka yeve ta i na i ga'in,
ama una u vuza gbani-gbani, wi ni yoku ba
sai kadanshi ka gbani-gbani koci.

11

- 1 Vuzavaguḍu u tsu iwan ta vuza kagisamkpatsu
ka a uwa,
ama u tsu pana ta uyo'o wa za agisamkpatsu
a mayun.
- 2 Araḍi a tsu tuka ta n wono,
ama vuza babu araḍi vuza vu ugboji ḍa.
- 3 Uga'in wa aza kamayun a kaḍu, u tsu tono ta n
ele,

- ama aza unambi u kamayun a tsu una ta
kaçikale adama a ka gbani-gbani ke le.
- ⁴ Udukuyan u tsu yongo n uga'in a kanna ka ku
kida ka afada ba,
ama idashi yu usubi i tsu utuka ta vuma
ubuta wu ukpa.
- ⁵ U kuna wu usubi wa aza babu unushi u tsu
tono a n ele a uye u magaba,
ama aza a gbani-gbani a tsu yikpa ta adama
ka a gbani-gbani ke le.
- ⁶ Usubi wa aza ka mayun ada u tsu utuka le ta,
ama aza iya'anishi m modoruko o tsu okpo le
ta maza.
- ⁷ Vuza gbani-gbani u tsu kuwa ta n kusheshe ku
ni dem,
kata apa a utsura a ni raka a namgba.
- ⁸ A tsu utuka ta vuza vu usubi atakaci,
kata a da o bono u vuza gbani-gbani.
- ⁹ Aza gbani-gbani n una u le u da a tsu una a za
le,
ama aza usubi a ubuta u kuyeve ku le u da a
tsu la'aka.
- ¹⁰ Vuza vu usubi u la'aka ba ci, likuci i tsu i ya'an
ta mazanga,
da baci vuza gbani-gbani u kuwai, uma a tsu
ya'an ta feu mazanga.
- ¹¹ Likuci i ci ciya ta tsugbayin adama unasingai a
uma usubi,
ama a tsu fada ta likuci adama una u uma a
gbani-gbani.
- ¹² Ukuna u tsulau u da vu goyo toku nu,
vuza ugboji u tsu pada ta bini.
- ¹³ Vuza kadanshi ka abundai n kulangaşu u tsu
sokongu kakuna ba.

- Ama vuma vu usubi u su sokongu ta_ka kuna.
- 14 A ubuta_ una wi babu vuza kelime, uduniya u
tsu yikpa_ ta,
ama kabundai_ ka aza kuneke odoki ka tsu
tuka_ ta_ uduniya idashi i matana_.
- 15 Da baci vu ushuki ko okpo magan adama
komoci vi ta_ o ko kpo n wono,
ama vuzana u iwain wi ta_ a kulaka.
- 16 Vuka vu usubi u su ciya_ ta_ tsugbayin,
ama aza asuvu a yali udukuyan u da koci a
ku ciya_.
- 17 Vuma vu usubi u tsu ciya_ ka_ ta_ kacikani u ga'in,
ama vuza gbani-gbani u tsu ronoko ta_
kacikani atakaci.
- 18 Aza gbani-gbani a tsu ciya_ ili i makara ba,
ama uma u usubi a tsu ciya_ ta_ uciyi u mayun.
- 19 Usubi usingai u tsu lansaka_ ta_ vuza wuma,
ama vuza na u dakaki kulansa_ ka gbani-
gbani wi ta_ a ku kuwa_.
- 20 Vuzavaguđu u tsu iwan ta_ aza kusheshe ku
gbani-gbani,
21 ama u tsu kasukpa_ ta_ a aza usubi a la'aka.
- 22 Uga'in u vuka dem wi baci n kađu kasingai ba,
wi ta_ tsu makawani ma azanari a vunu vu
magurusunu.
- 23 Kusheshe ku uma usubi, kuda kasingai,
ama kusheshe ka_ ađu ka aza a gbani-gbani
ku da wupa ayin tutu.
- 24 Aza o yoku a tsu neke ta_ kune'e bari, kata_ tana
uciyi u le u yimkpa,
ama aza o yoku a tsu neke vuza ko kenu ba,
ama kata_ okpo nu unambi.

- 25 Vuza na u tsu neke bari, u ku okpo ta vuza vu uciyi,
 banka otoku a nu, a vu feu i ta a ku banka wu.
- 26 Uma a tsu ya'anka ta vuzana u sokongi ishina una,
 ama unasingai u da u vuza na u dengei.
- 27 Vuza na u lansa uga'in u tsu ciya ta kasingai,
 ama vuza na u lansa unangbi, wi ta a kuciya u da.
- 28 Vuza na dem u neke kadu wu udukuyan u ni wi ta a ku yikpa,
 ama vuza vu usubi wi ta o kutopo uteku tsa avuku a taku a kakina ka mini.
- 29 Aza na a tsu tuka n atakaci a i kpa'a le, a u kotsushi utsu ciya ili yi ukani ba.
 kpamu kalau ki ta o ku okpo kagbashi ka vuza vu ugboji.
- 30 Usubi u neke ta vuma wuma,
 vuza na wi n ugboji, kpamu utsu isa ta wuma.
- 31 Da baci aza usubi a ciyai u peci u le aduniya,
 ni da tamkpamu wo ku okpo wa aza unushi u gbani-gbani.

12

- 1 Vuza na baci dem u cigai ugbari u ciga ta kuyeve,
 ama vuza na u iwain ugbari kalau ka.
- 2 Vuma vu usubi u tsu lansa ta ubanki u Kashile,
 ama Kashile ka tsu una ta vuza vu kusheshe ku gbani-gbani.
- 3 Vuma u tsu ciya katsura a ubuta u ka gbani-gbani ba,

ama magiti ma aza usubi ma ci shamgba ta n
utsura mayin.

⁴ Vuka vu usubi ili i mazanga i da u vali ni,
ama vuka vu na vu tsu neke vali ni wono, u
tsu okpo ta an ketele ku ushami i kyamba i
ni.

⁵ Kusheshe ka aza usubi kusheshe ku mayun ku
da,
ama odoki aza a gbani-gbani modoruko ma
koci.

⁶ Odoki a vuza gbani-gbani o tsu okpo ta an maza,
ama kadanshi ka vuza vu usubi ka tsu tuka
le ta.

⁷ A tsu una ta vuza gbani-gbani rakuraka,
ama kpa'a ku vuza vu usubi ki ta a ku
shamgba n utsura mayin.

⁸ A tsu cikpa ta vuma vu usubi adama ugboji u ni,
ama a tsu goyo ta vuza ka fu ka a gbani-gbani.

⁹ U ku la'a ta n kuga'an n unambi u nu, vi a
kulansa ili i kulya,
An va ku bonoko kacikanu avu ili i yoku i da.
tana ili i na va kulya'a i la'a ta utsura u nu.

¹⁰ Vuma vu usubi u tsu lana ta mata na mi
ilikuzuwa i ni,
ama vuza gbani-gbani ili i tsu bankai ba

¹¹ Kacimbi kana kaci ya'an ulinga kau,
utsu ya'an ta n ilikulya ya abundai,
tsulau tsu a langasa makyan adama ulinga u
gbani.

¹² Vuma gbani-gbani kusheshe ku ni ku da u ya'an
ka gbani-gbani,
ama vuza usubi u tsu sheshe ta ka singai.

¹³ Kadanshi ka vuza gbani-gbani ka tsu okpoi ta
maza,

- ama vuza vu usubi u tsu utuka ta kacikani a
katsuma ka atakaci.
- 14 Katsupu ka vuma dem ki ta a ubuta u kadanshi
kani n ulinga u ni,
wi ta a kuciya ili i na i ga'in ni.
- 15 Kalau ke ce ene ta uye u wuma u ni derere da,
ama vuza vu ugboji u tsu pana ta odoki.
- 16 Kalau ka tsu yotsongu ta wupa u ni gogolo,
ama vuza vu ugboji u tsu kebeco koyoku ba.
- 17 Vuza na u tsu dansa kamayun wi ta a kusala
usubi,
ama kaya'in ka uwa ka tsu dansa ta a uwa.
- 18 Kadanshi kana a ya'in babu kusheshe,
ka tsu tuka ta n usan tsu usapi u kotokobi,
ama kelentsu ka vuza vu ugboji ka tsu tuka
ta n matana.
- 19 Kamayun ki ta a kugeshe a li a kubana u teku,
ama u kuna wa uwa gogolo u tsu kotso ta.
- 20 Ukuna wa uwa u da u tsu shatangu ka du ka aza
gbani-gbani,
ama ukuna u mazanga u da wa aza ana a tsu
neke odoki a singai.
- 21 Ko ka gbani-gbani ka kuciya vuza vu usubi ba,
ama atakaci abundai a da a kuciya vuza
gbani-gbani.
- 22 Vuzavagudu u tsu iwan ta vuza kadanshi ka a
uwa,
ama u tsu pana ta uyo'o wa aza a na a ci ya'an
kamayun.
- 23 Vuza vu usubi u tsu sokongu ta kuyeve ku ni,
ama kalau ka tsu utuka ta n tsulau tsu ni e
keteshe.
- 24 Ulinga wa a wuya utsu neke ta utsura,

- ama tsurogo ci ta a kuzuwa wu vu okpo ka gbashi.
- ²⁵ Unangbi u kadu, u tsu sanka ta vuma mazanga, ama kadanshi ko odoki ka tsu zuwa ta wuma mazanga.
- ²⁶ Vuza vu usubi u tsu neke ta kaja'a ka ni odoki a singai, ama ulinga u vuza gbani-gbani u tsu zuwa ta u puwanka.
- ²⁷ Vi baci korogo, vi a kuciya ili i na vi a kulansa ba, ama vu ya'an baci ulinga kau, vi ta a kuciya udukuyan.
- ²⁸ Ukuna wu usubi, uye u wuma u da, nwalu a katsuma ku u da u tsu banka vuza ukpisa ba.

13

- ¹ Maku mu ugboji ma tsu isa ta ugbari u Dada ni, ama maku ma kugoyi ma tsu pana kadanshi ba.
- ² Vuma vu usubi u ci lya'a ta ili a u tsura wu una u ni, ama vuma vu unambi wu usubi u tsu bonoko ta apa a ni a ubuta u vishili.
- ³ Ya'an ci co'o n ili i na vi a kudansa, adama ana vu isa wuma u nu. Vuma vu na u kpadai kuya'an cico'o n kadan-shi ka ni ba, u tsu uka ta kacika ni muna.
- ⁴ Vuza vu ukpadi u tsu ciga ta udukuyan, ama u ci ciya ili i yoku ba. ama kaya'in ku ulinga ki ta a kuciya ili i na wi a kuciga bari.

- ⁵ Vuza vu usubi u tsu iwan ta ukuna wa a uwa,
ama vuza gbani-gbani u tsu ya'an ta ili i wono
n i kugoyi.
- ⁶ Usubi u tsu ere ta vuza vu babu unushi,
ama ka gbani-gbani ka tsu vakangu ta vuza
vu u nushi.
- ⁷ Vuza yoku utsu dika ta kacikani vuza vu uciyi
da, kpamu tana wi n ili ba,
vuza yoku u dika ta kacikani ayi vuza vu
unambi da,
kpamu tana ayi vuza vu uciyi da kau.
- ⁸ Uciyi u vuma wita a kufuda ku isa wuma u ni,
ama vuza vu unambi babu vuza na u tsu
gbandarasa yi.
- ⁹ Kutashi ka aza usubi ku tsu akana ta kau,
ama kutashi ka aza gbani-gbani u kimushi u
da u ci ya'an.
- ¹⁰ Ugbamukaci vishili vuda utsu tuka koci,
ama a tsu ciya ta ugboji ubuta wa aza ana a
tsu pana odoki.
- ¹¹ Udukuyan u na a ciyai n uye usingai ba, u tsu
puwanka ta gogo'o,
ama vuza na de dem u bolongi ikebe kenu
kenu i tsu kana ta kudokusu.
- ¹² Ku zuwa ku kadu kuna a takpai a kubana
kelime ku tsu zuwa ta kadu ka kana mbala,
ama mali mana a ciwatangi mita tsu
madanga ma wuma.
- ¹³ Vuza na baci de dem u goyoi odoki wita a ku
sa'awa odoki ani,
ama vuzana baci de dem u tonoi odoki a wita
a kuciya katsupu.
- ¹⁴ Kuyotsongu ku vuza vu ugboji, kudolu ku mini
ma wuma ma a,

- vuza na utsu bonoko vuma a ubutau maza
mu ukpa.
- 15 Kuyeve ku singai kutsu tukaka ta mapasa ma
singai,
ama uye wa a za gbani-gbani wi tan utsura.
- 16 Vuza vu ugboji u ci yeve taili i na wi a kuya'an,
ama kalau ka tsu yotsongu tatsulau cini e
keteshe.
- 17 Kalingata ka gbani-gbani ka tsu uwa taatakaci,
ama kalingata ka mayun ka tsu tukata n
matana.
- 18 Vuza na baci de dem u iwain kushuku n odoki,
u tsu okpo tan wono n unambi,
ama vuzana baci dem wu ushuki n odoki
utsu ciyata tsugbayin.
- 19 Ili i singai i da vuma u ciyaili i na u kubanka
kacikani,
alau a tsu iwan taku kasukpaka gbani-gbani.
- 20 Ayi na wi nwalu kobolo n aza ugboji
utsu doku tan ugboji,
ama kaja'aka a lau witaa kulya'a kelime n
ku nangba.
- 21 Ka gbani-gbani ko tsu tono taaza unushi,
ama unasingai u da katsupu ka vuza vu
usubi.
- 22 Vuma vu usubi witaa kuciyaudukuyan, ali u
kasukpakantsukaya n ni,
ama udukuyan wa aza unushi witao ku okpo
wa aza usubi.
- 23 Kashina ka vuza vu unambi i taa kufuda
kuneke ilikulya n abundai,
ama unambi u kamayun ka tsu purangu tau
da raka.

- ²⁴ A_yi na utsu gbara maku ma_ni ba, u ciga ma ba,
ama ayi na u cigai maku ma_ni u tsu gbara ta
maku ma_ni mayin.
- ²⁵ Vuma vu usubi u tsu lya'a ta ilikulya ali u cuwa,
ama vuma gbani-gbani, n kambulu ka'a utsu
yongo ayin tutu.

14

- ¹ Vuka vu ugboji vu tsu ma'a ta kpa'a ku ni,
ama kalau ka tsu fa_da ta kpa'a ku ni n ekiye
a ni.
- ² Vuza na u tsu ya'an kamayun a_yi da u tsu pana
wovon u Ka_shile,
ama a_yi vuza vu modoruko kugoyo ku da u
tsu goyoi.
- ³ Kadanshi ka kalau mashashau ma a kucina_ku
ni,
ama kadanshi ka vuza vu ugboji ka tsu ere yi
ta.
- ⁴ Ubuta u na wi babu anaka a vicimba, tedai a
kuciya ilikulya'a?
Ama ubuta u na wi n obomburon a vicimba,
i ta a kuciya ilikulya ya a_bundai.
- ⁵ Ngan n vuza vu usubi, mayun da.
ama vuza vu ngan ma a uwa, u tsu ka_raka ta
n a uwa.
- ⁶ Vuza kugoyi u tsu la_nsa ta ugboji ama u su ciya
ba,
ama kuyeve ki na atakaci u keyevi ba.
- ⁷ Ya'an da'angi n kalau,
adama ana wi n ili i na wa ku yotsongu ba.
- ⁸ Ugboji u keyevi u da_da u yeve uye wa nwalu n
ni,

- ama tsulau tsu kalau tsu tsu vakangi ta.
- ⁹ Kalau ka tsu ya'an ta ugulani n unushi,
ama vuza vu usubi n kaḍu ka u tsu folono a
cinukpa kai unushi.
- ¹⁰ Kaḍu dem ke yeve ta unamgbi u katsuma u ni,
kpamu babu vuzana u kufuḍa ku yeve
mazanga ma ni.
- ¹¹ Kpa'a ku vuza gbani-gbani ki ta a ku faḍa,
ama kpa'a ku vuza vu usubi ki ta o kutopo.
- ¹² Ili i na vuma u sheshei ku dana i ḍa uye u singai,
wi ta a kubanka yi ukpa.
- ¹³ Ko a katsuma ki izoshi, ga'an ba unamgbi u
katsuma wi ta punu.
mazanga ma laza baci, unamgbi u katsuma
wi ta punu.
- ¹⁴ Vuma gbani-gbani a tsu tsupai ki ta n ka gbani-
gbani ka ni,
vuza singai kpamu a tsu tsupai ki ta n kasin-
gai ka ni.
- ¹⁵ Kalau ka tsu ushuku ta n ili dem,
ama vuza vu ugboji u tsu indana ta mayin
kafu u ya'an ili i yoku.
- ¹⁶ Vuma vu ugboji, utsu pana ta wovon u Kaṣhile,
ama kalau ka tsu ya'an ta ili gogo'o babu
cico'o.
- ¹⁷ Vuza vu wupa u tsu ya'an ta kakuna n tsulau,
kaṭa a iwan vuza kusheshe ku gbani-gbani.
- ¹⁸ Vuza vu unambi u kusheshe u tsu ciya ta ili u
teku u tsulau u ni,
ama vuza vu usubi katsupu kani kuyeve ku
ḍa.
- ¹⁹ Mayun vuza gbani-gbani wi ta a ku kuḍangu e
kelime ka vuza vu usubi,

- vuza ka gbani-gbani kpamu a utsutsu u vuza
vu usuḃi.
- 20 Babu vuza na wi a kuciga vuza vu unambi,
ama vuza vu uciyi wi ta n aja'a n aḃundai.
- 21 Ayi vuzana u goyoi vutoku ni, u ya'an ta unushi,
ama vuza vu unaṣingai u ḃa vuzana u baṅkaḃi
vuza vu unambi.
- 22 Vuza na u tsu fobuso ka gbani-gbani, uye u ḃa
wi a ku kaṣukpa ba?
Ama ucigi n usubi wi ta o ku okpo u vuzana
wi o kufobuso ili i singai.
- 23 Ya'an ulinga vi ta ili i wuma,
ama vu ḃaṣaṅgu baci a kadanshi vi ta o ku
okpo vuza vu unambi.
- 24 Katsupu ka vuza vu ugboji udukuyan u ḃa,
ama katsupu ka kalau tsulau tsu ḃa.
- 25 Vuza kamayun u ci'isa ta wuma,
ama ka ya'an ka uwa za modoruko ḃa.
- 26 Ayi vuzana wi n wovon u u Vuzavaguḃu wi ta
a kuciya idashi i maṭana,
kpamu Vuzavaguḃu wi ta o ku okpo ubuta u
kushedeḃu u muku n ni.
- 27 Wovon u Vuzavaguḃu u ḃaḃa ubuta u wuma,
u ḃa u ku zuwa vuma u pasa maza mu u kpa.
- 28 Tsugbayin tsu mogono tsu ḃaḃa kaḃundai ka
uma a na wi na a ḃa,
ama uma i lo baci ba, tsugono gbani ḃa.
- 29 Vuma na u tsu naṃgba kaṭsuma ba, wi ta n
kuyeve,
ama vuza vu unaṃgbi u kaṭsuma u tsu tuka
ta tsulau tsu ni e keteshe.
- 30 Kaḃu ki idashi ka tsu neke ta wuma i kyamba,
ama cishe'e tsu tsu shamatangu ta etele.

- ³¹ Ayi vuza na u doroi vuza vu unambi, u goyo ta Vuzavagudu,
ama vuza na baci de dem u bankai vuza vu unambi, u cikpa ta Kashile.
- ³² A za gbani-gbani, e le da a tsu vakangu kacikele n ka gbani-gbani ke le,
ama aza usubi a tsu ere ta kacikele n ka singai ke le.
- ³³ Ugboji wi ta idashi u vuza kuyeve dem,
a li a katsama ka wuma u alau feu u tsu yotsongu ta kacikani.
- ³⁴ Usubi u tsu neke ta uduniya tsugbayin,
ama u nushi u tsu neke ta uduniya wono.
- ³⁵ Mogono ma tsu pana ta u yo'o u kagbashi ku ugboji,
ama wupa u ni wi ta ubuta u vuza na u tsu ya'an ili wono.

15

- ¹ Wushuki u singai u tsu tanatangu ta kadu,
ama kadanshi ku usudukpi ka tsu dangusa ta kadu.
- ² Kelentsu ka vuza vu ugboji ke tsu neke ta kuyeve,
ama una u kalau u tsu tsuwan tsulau.
- ³ Ashi a Vuzavagudu i ta a ubuta dem,
a kinda aza a singai n aza a gbani-gbani.
- ⁴ Kelentsu kana ka tsu dansa kasingai, ki ta u teku tsu madanga ma wuma,
ama kelentsu ka a uwa ka tsu una ta ayinviki asingai.
- ⁵ Kalau ka tsu goyo ta ugbari u Dada ni,

- ama vuzana dem u tsu zuwa atsuvu u pana
odoki, vuza vu ugboji da.
- ⁶ Kpa'a ka aza usubi ki ta n uciyi wa bundai,
ama uciyi u vuza gbani-gbani u tsu tuka le ta
n atakaci.
- ⁷ Una u vuza vu ugboji u tsu dansa ta u kuna u
kuyeve,
ama kadu ka kalau ka tsu ya'an nanai ba.
- ⁸ Vuzavagudu u tsu iwan ta alyuka a vuza gbani-
gbani.
Ama kavasa ka vuza singai ka tsu zuwai ta
mazanga.
- ⁹ Vuzavagudu u tsu iwan ta uye u uma a gbani-
gbani,
ama u ci ciga ta aza na a tsuya'an kasingai.
- ¹⁰ Da baci vu nusai, mayun da a takacika wu,
ayi na u iwain kulapulu wita a ku kuwa.
- ¹¹ Ukpa n munuka mi ta a ubuta u Kashile,
tedai tamkpamu adu a uma a lima.
- ¹² Vuza vu kugoyi u tsu ciga a dansukai ba,
u tsu bana u vuza vu ugboji ba.
- ¹³ Kadu ka mazanga ka tsu tuka ta n i meshe,
ama unamgbi u kadu katsu una ta ayinviki.
- ¹⁴ Uma ugboji a tsu lansa ta kuyeve,
ama ilikulya'a i kalau i da da tsulau.
- ¹⁵ Wuma wa aza unambi raka wi ta tukpa n
atakaci,
ama adu aza mazanga a makyan dem ita a
katsuma ka kupana uyo'o.
- ¹⁶ U lata vu okpo n unambi n wovon u Vuzav-
agudu,
ana va kuciya udukuyan wa abundai kobolo
n atakaci.

- 17 U lata vu lya'a tsuwa'a tsu babu mkpadi ucigi
de wi baci lo,
ana va ku takuma i nyama i singai tsurala ci
baci lo.
- 18 Vuza vu usufukpi u kaḍu u tsu ḍangusa ta
vishili,
19 Uye u vuza vu wonvoli tukpa ḍa u ḍa wi n
awana,
ama uye u vuza vu usubi a kaḍu ubarukpi
uḍa wi.
- 20 Maku mu ugboji u tsu zuwa ta esheku a ni u
pana uyo'o
ama kalau ka tsu goyo ta anaku ni.
- 21 Tsulau ili i mazanga i kajarishi i ḍa,
ama vuza na wi n kuyeve u tsu ya'an ta ili ni
derere.
- 22 Da baci odoki i lo ba, ka kuna ka tsu namgba ta
ama n odoki abundant, a tsu ciya ta u lya'i.
- 23 Yaba dem u tsu pana ta uyo'o u wu ushuki u
kadanshi kasingai,
ili singai i ḍa a ya'an kadanshi ka singai a ayin
ana aga'in.
- 24 Uma ugboji a tsu tonon ta uye u na u kubanka le
ubuta u wuma,
adama ana wu utuka le a ubuta wu ukpa.
- 25 Vuzavaguḍu u tsu fada ta kpa'a ku vuza vu
ugbamukaci,
ama u tsu kanza ta kure'e ku kagapa.
- 26 Vuzavaguḍu u tsu iwan ta kusheshe ku vuza
gbani-gbani,
ama u tsu ya'an ta mazanga n kadanshi ka a
singai.
- 27 Vuza kalya'a, u tsu ronoko to kpa'a ku ni
atakaci,

ama ayi vuza na u iwain kalya'a wi ta a
kuyongo n wuma.

28 Kaḍu ka vuza vu usubi ka tsu sheshe ta kafu
kushuku kadanshi,
ama kelentsu ka vuza gbani-gbani ka tsu
dansa ta ka gbani-gbani.

29 Vuzavaguḍu u tsu yongo ta da'angi n vuma
gbani-gbani,
ama u tsu pana ta kavasa ka vuma vu usubi.

30 Imeshi i tsu zuwa ta vuma u ya'an mazanga,
kpamu arabali a singai a tsu tuka ta n matana
i kyamba.

31 Vuza na dem u pana odoki a wuma,
wi ta o kuyongo a katsuma ka aza ugboji.

32 Vuza na dem u iwain ugbari, kacikani ka'a u
goyoi,
ama vuza na baci de dem wu ushuki n
kulapu, wi ta a ku ciya kuyeve.

33 Wovon u Kashile kuyotsongu su ku ugboji ku
da,
kpamu sai vu goyo kacikanu, yeve kata vu
ciya tsugbayin.

16

1 Kusheshe ku kaḍu ku vuma ku da,
ama ku ushuku,
ku Vuzavaguḍu ku da.

2 E kene ku vuma, ili i na u ya'in dem derere da,
ama Vuzavaguḍu da kashatangi.

3 Zuwa ka Vuzavaguḍu ulinga u nu,
ofobuso a nu tana i ta a kuciya ulya'i.

4 Ili i na Vuzavaguḍu u ya'in dem derere da,

- ko vuza gbani-gbani adama a kanna ka atakaci.
- ⁵ Vuzavaguđu u tsu iwan ta vuza na de dem wi n ugbamukaci
we a ku kasukpa le a la'aka ubuta wa atakaci ba.
- ⁶ A ubuta wu ucigi n kuya'an kasingai, a tsu cinukpaka ta vuma u nushi,
kpamu ubuta wovon u Vuzavaguđu,
vuma u tsu katsukpa ta ka gbani-gbani.
- ⁷ Makyan ma na vu ya'in ili i na Vuzavaguđu wi a kuciga,
vi ta a kufuda kubonoko irala i nu yo okpo aja'a.
- ⁸ U la'a ta n kugan vu ciya kenu a uye u singai,
ana va ku bolongu n abundai n uye u kalya'a.
- ⁹ Vuma u tsu sheshe ta a kađu ka ni,
ama Kashile ka ka tsu shatangu.
- ¹⁰ Kadanshi a una u mogono ki ta tsu a kaka a Kashile,
ayin dem u tsu kida ta a fada derere.
- ¹¹ Vuzavaguđu u ciga ta kagisamkpatsu ka singai,
kata kpamu ka wina dem ko okpo derere.
- ¹² Ngono n tsu iwan ta ka gbani-gbani,
adama ana ka singai kada ka tsu zuwa tsugono tsu tsurukpa.
- ¹³ Mogono ma tsu pana ta uyo'o u kadanshi ka singai,
u tsu ciga ta aza kudansa kamayun kau.
- ¹⁴ Wupa u mogono u kutuka n ukpa u da,
ama vuza na wi n ugboji u tsu ya'an ta moloko mana u tanatangu mogono kađu.

- 15 Kasingai ka mogono tsu keleshu ka'a kana ka
tsu tuka m mini ma gadi n lyushi,
wuma wi ta punu.
- 16 U la'a ta kuga'an vu ciya ugboji, ana va kuciya
kazanariya,
u la'a ta n kuga'an vu zagba kuyeve ana vaku
zagba azurufa.
- 17 Uye u vuza vu usubi u tsu katsukpa ta ka gbani-
gbani,
vuzana u lapulai uye u ni, wuma u ni ufa wi
e ku ere.
- 18 Ugbamukaci u tsu tuka ta n ukpa,
kugoyi kpamu ku tsu vakangu ta vuza.
- 19 U la'a ta vo okpo vuza vu unambi vuza vu usubi,
ana va ku okpo a katsuma ka aza ugba-
mukaci, ali na vu ciya ili a katsuma ke le.
- 20 Ayi na dem wu ushuki n odoki, wi ta a ku la'a
ka,
vuza vu unasingai u fa a yi na wu ushuki n
Vuzavagudu.
- 21 Vuza vu ugboji a tsu dekei ta vuza kuyeve,
adama ana kadanshi ku uyo'o ka dada uma a
tsu la'a n ku ciga.
- 22 Ugboji kashi ka vuma ka a ubuta wa aza ana i
nu fa,
ama tsulau tsu tsu tuka ta alau n atakaci.
- 23 Vuma vu ugboji u tsu sheshe ta kafu u dansa,
kata tana ka danshi ka ni ka ciya wu ushuki.
- 24 Kadanshi ku uyo'o ka tsu ya'an ta an kabashi ki
ishigi,
n uyo'o a kadu, a ku tuka n matana i kyamba.
- 25 A kene ku vuma, wi ta n uye u na u la'i n mayin,
ama a ukocishi, ukpa u fa.

- 26 Kambulu ka tsu zuwa ta vuza zamalinga u
dakaka u linga,
adama ana u ciga ta u cuwatangu kacikani.
- 27 Vuma gbani-gbani u tsu sheshe ta kuya'an
kagbani-gbani,
kadanshi ka ni kpamu ka tsu kana ta ku tasa
a na akina.
- 28 Vuza vu babu kamayun u tsu dangusa ta vishili,
vuza kuyun u tsu pece ta aja'a ni ana i
dedevu.
- 29 Aza kavama, a tsu doro ta a za ni,
a li u vakangi ubuta u wa atakaci.
- 30 A yi na u tsu ya'an iyoci n a shi, modoruko ma'a
wi a kuciga kuya'an,
vuza na u tsu ya'an iyoci n una uni, ka gbani-
gbani ka'a wi a kuciga ku ya'an.
- 31 Kaji kari, okokolo a tsugbayin a da,
katsupu ka'a a wuma u vuza vu usubi.
- 32 U lata n kuga'an vu okpo vuza vu u kani u kadu,
ana va ku okpo vuza vu utsura,
u la'a ta kpamu n kuga'an vu fuda kacikani,
u la'a u likuci.
- 33 Uma a tsuya'an ta kazagba adama ana e yeve i
na i ga'in,
ama Vuzavagudu a yi da ka zagbi.

17

- 1 U la'a ta n kuga'an vu lya'a tsuwa babu kusan n
kadu idashi
an va kulya'a tsuwa tsu kadiva a kpa'a ku vishili.
- 2 Kagbashi ku ugboji, ki ta a kulya'a tsugono
a kpa'a ku maku ma na ma tsu tuka n wono,

ali u ciya upecu wi ili yi uka_{ni} derere tsu vuza
te punu a kpa'a ka.

³ Azanariya n azurufa n akina a tsu kondo le,
ta Vuzavagu_{du} u tsu kondo ka_{du} nannai.

⁴ Vuza gbani-gbani, u tsu zuwaka ta_u atsuvu wi ili
i gbani-gbani,

kaya'in ka uwa ka tsu bonoko ta_n asuvu a_n ni
u vuza na u tsu dansa u kuna u kavama.

⁵ Vuza na baci de dem ugoyi vuza vu unambi, u
shika ta_u Ka_{sh}ile ka na ka ya'in ni,

vuza na u ya'in mazanga adama unamgbi u
vutoku wi a kulaka ubuta_u wa atakaci ba.

⁶ U ga'in wu nkoshi ntsukaya n da,
uga'in u muku kpamu i sheku i le i da.

⁷ Kadanshi kasingai ka tsu untsa n kalau ba,
ko tana a uwa untsa n vuza kelime.

⁸ Kalya'a ki ta_n katali ki ili mereve a a_{sh}i a vuza
na u nekei a da,

ubuta_u u na u kpatalai dem derere da.

⁹ Vuza na u cinukpai u nushi, ucigi u da wi a
kulansa,

ama vuza na u tsu reme u nushi a_u ka_{du}, u tsu
pece ta_u aja'a e dedevu.

¹⁰ Ubarangi u kute u yawa ta_u vuza na wi n kuyeve
u yeve

n ulapi u kalau amangatawun.

¹¹ Vuma gbani-gbani u tsu zuwa ta_u kaci o kugoyi
koci,

i ta_u a ku su'uku yi n vuza unambi wa asuvu a
yali ka_{ta} a lapai.

¹² U kula'a ta_n uga'in vuza u gasa m
makunzukurunzu vuza wupa,

vuza na e pecei ni n muku n ni,

- an vuza wa ku gasa n kalau a kaṭsuma ka
tsulau tsu ni.
- 13 Vuza na u tsupai kasingai n ka gbani-gbani,
ka gbanigbani ki a ku kaṣukpa kpa'a ku ni ba.
- 14 Ugiti u vishili, wi ta an kuyene ku mini ku na
ku peciki,
sai a shamkpa ma'an ali babu ma lya'a ke-
lime.
- 15 Vuza na wu utukai vuza vu unushi,
n vuza na u takacikai vuza vu usubi
dem vu le ili yu unata i da u Vuzavagudu.
- 16 Gbani da a una ikebe adama ana a laṣaṣa
kalau kuyeve,
adama a na wo okpoi a yi vuza vu usubi da
ba.
- 17 Kaja'a ka tsu ya'an ta ucigi ayin tutu,
vutoku kpamu adama a ma baṅkaṅa ma'a a
matsai ni.
- 18 Vuza vu babu kusheshe da koci,
u kudika amiki a kutan ku vutoku vu ni.
- 19 A yi na wi a kuciga unushi, vishili vu da wi a
kuciga,
A yi na kpamu u ma'in mashilya mu ugaḍi
u karaḍi n ayi wi ta a kuṣaṣa ka kaḍikani
munuka.
- 20 Vuma vu kaḍu ka gbani-gbani u ci ciya kulya
ku kelime ba,
vuza na de dem u tsu dansa a uwa u tsu uwa
ta atakaci.
- 21 Ili ya atakaci da vuma u matsa maku kalau,
dada vu kalau u tsu yongo n maṣaṅa ba.
- 22 Kaḍu ka maṣaṅa, aguma asingai da,
ama kaḍu ku unamgbukaṣuma u tsu
deketengu ta vuma.

- ²³ Vuma gbani-gbani u ci'isa tạ kalya u sokongi adama ana u sabasa afada a mayun.
- ²⁴ Vuza vu kuyeve, u tsu sheshe tạ ka kuna ku ugboji,
ama kalau ki tạ a kindi ku kavama.
- ²⁵ Kalau ka maku ili ya atakaci dạ u dada ni,
ili yu unamgbukaṭsumạ i dạ kpamu u vuza na u matsai ni.
- ²⁶ Wi n uga'in a ya'anka vuza vu babu unushi afada ba,
ko a faba vuzagbayin adama a kamayun ka ni.
- ²⁷ Vuza na u tsu dansa ke nu, keyevi ka'a,
kpamu ayi na wi n kaḍu kạ yuwu keyevi ka'a.
- ²⁸ Ko kalau feu u paḍa baci bini, a tsu dịkai tạ vuza vu ugboji dạ,
dạ baci u paḍai bini udansai ka kuna ba,
uma i tạ a kuḍika yi keyevi.

18

- ¹ Vuza na u tsuya'an cija'ạ ba,
utsu laṅsạ tạ u ciyạ kulya'a ku kelime ku ni koci,
u tsu iwan tạ n odoki ana i a singai.
- ² Kalau ka tsu pana uyo'o u ciyạ kuyeve ba,
ama u tsu pana tạ uyo'o u dansa kusheshe ku ni koci.
- ³ Makyan mana ka gbani-gbani kạ tạwaj, kugoyi feu ki tạ tạwa,
kobolo n unambi u kasingai, i tạ a kuciyạ kugoyi.
- ⁴ Kadanshi ku unạ u vuma, ki tạ n ugạvi tsu mini,

- ka₁shi ku ugboji tankpamu ki ta₁ uteku tsu
kudolu ku mini mana mi e kuyene.
- ⁵ U ga'an vu ya'an₁ka vuma gbani-gbani kasingai,
ko vu sa₁nka₁ vuza vu babu unushi usubi ba.
- ⁶ Kadanshi ka kalau ka tsu tuka₁ ta₁ n kunani,
una₁ u ni u tsu ronokoi ta₁ ulapi.
- ⁷ Kadanshi ka kalau ka tsu unai ta₁,
una₁ u ni u tsu okpoi ta₁ maza.
- ⁸ Kadanshi ka vuza kuyun, ki ta₁ tsu ilikulya yu
uyo'o,
a kugida₁la₁ a ku uwa a i kyamba.
- ⁹ Ka iwain ku ulinga,
kaja₁'a₁ ka vuza kula₁ngasu ka'a.
- ¹⁰ Kula ku Vuzavagu₁du tsu mashilya mu utsura
ma a,
vuma vu usubi u tsu suma ta₁ u uwa u
da₁sangu n ma₁tana₁.
- ¹¹ U vuza vu uciyi, udukuyan u ni tsu likuci yi
nshilya n da.
a kusheshe ku ni, udukuyan uni u kara₁'i tsu
mashilya mu ugadi.
- ¹² Ugbamukaci u tsu vakangu ta₁ vuza,
ama uka₁ni u kaci u tsu tuka₁ ta₁ n ucikpi.
- ¹³ Vuza na baci wu ushuki kadanshi babu u pana,
tsulau tsu da₁ n ili i wono i ni.
- ¹⁴ Ayinviki ki a vuma i ta₁ a ku fuda kugbama a
suvu nu mba₁la₁,
ama vuma na ayinviki a₁ ni a takpai apa, ka
ni ko kotso ta₁.
- ¹⁵ Ka₁du ka vuza ugboji ayin tutu ki ta₁ a₁ kulansa₁
uye u kudoku kuyeve,
atsuvu a vuza vu ugboji a₁ tsu la₁nsa₁ ta₁ kuyeve
ayin tutu.

- 16 Kune'e ku tsu bayuwa_ka_ ta_ utsutsu,
ali ku banka wu ubuta_ u ku ene uma
gbagba'in.
- 17 Vuzana u tukai kadanshi ka_ ni n ugiti, u tsu
okpo ta adanshi a_ yi da vuza kamayun,
sai ayin ana vuza yoku wu utai u ya'ankai ni
kece bi'i.
- 18 Kazagba ka'a ka_ tsu tuka_ kananai uteku,
ayi da u tsu pece a_ katsuma_ ka aza utsura.
- 19 Banka_ aza_ nu ele tana i ta_ a ku ere wu tsu
mashilya mu utsura,
ama vu shilika_ baci n ele, i ta_ a ku bayangu
ku utsutsu.
- 20 Adama a katsupu ka kadanshi kanu,
tsu nanai tsu da vi a_ kuciya_ wuma.
- 21 Ukpai n wuma wi ta_ a utsura u kelentsu ka_ nu,
aza ana a cigai ka'a i ta_ a kula'a uciyi u le.
- 22 Vuza na u ciyai vuka, u ciya_ ta_ ili singai,
urotu wu uciyi mapasa ma singai ma'an u
Vuzavagudu.
- 23 Vuza vu unambi u tsu ya'an ta_ kadanshi n
kalakatsu ka_ kulansa_ asuvayali,
ama vuza vu uciyi u tsu neke ta_ wu ushiki
babu asuvayali.
- 24 Cija'a tsu yoku tsu tsu geshe ba,
ama cija'a tsu yoku ci ta_ n kamayun ali ka la'i
ka_ aza_ nu.

19

- 1 U la'a ta_ n kuga'an vuza vu unambi a_ katsuma_
ku unambi u ni n kamayun,
ana a kudana wo okpo ta_ kalau vuza vu
kadanshi ka a uwa.

- ² U ga'an vuma u yongo babu kuyeve ba,
ko kpamu vu okpo vuza na u tsu ci ya'an ili
gogo'o vu laṅgaṣa uye.
- ³ Ayin a na baci tsulau tsu vuma tsu vakangi
vuma,
kaṭa kaḍu ka ni ka kaṇa wupa n Vuzavaguḍu.
- ⁴ Uciyi u tsu bolongu ta aja'a n aḅundai,
ama kaja'a ka na vuza vu unambi wi n ka'a u
tsu iwain ta.
- ⁵ Vuza maga'an ma a uwa wi a ku sa'wa ku la'aka
a ubuta wa atakaci ba,
ta feu kaya'in ka uwa nanai, a yi feu wi a ku
kaṣukpa ba.
- ⁶ Yaba dem u tsu laṅsa ta mapasa ma singai a
ubuta u vuza na u tsu neke baṛi,
yaba dem u ciga ta wo okpo kaja'a ka vuza na
u ci neke kune'e kaṁ.
- ⁷ Da baci a zaṇi a iwain ni adama unambi u ni,
ni dai tamkpamu vuma va u ku kotso'o so n
aja'a ni?
- Ko ni dai baci u folonoi le, babu vuza na u kupana
ka yi.
- ⁸ A yi vuzana u ciyai ugboji, wuma u ni u da u
cigai,
a yi vuzana u we erei kuyeve kpamu wi ta a
ku baṛuwa.
- ⁹ Maga'an ma a uwa mi a ku la'aka a ubuta wa
atakaci ba,
ta feu nannai kaya'in ka a uwa ki ta a ku
kuwa.
- ¹⁰ U ga'an kalau ka ya'an idaṣhi mazanga ba,
nannai kpamu u la'a ta n gbani-gbani kag-
bashi ka lya'a tsugono wu ngono.

- 11 Ugboji u vuma u tsu neke yi ta ukani u kadu,
ucikpi u ni uda u cinukpa n unushi.
- 12 Wupa u mogono wita tsu yura i kawu,
ama kasingai ka ni ka tsu tuka ta n unasingai
tsu ciza.
- 13 Kalau ka maku ka tsu ronoko ta dada vu ni
atakaci,
vuka vu vishili vi ta tsu udakpi u mini.
- 14 Kpa'a n uciyi ili yi ukani i da a ubuta wi isheku,
ama vuka vu mariki a ubuta u Vuzavagudu
da,
- 15 Wonvoli u tsu zuwa ta vuma alavu abundai,
vuza na u tsu iwan ulinga tamkpamu wita a
kutakacika.
- 16 Vuza na u tsu ere kadanshi, wuma u ni u da wi
e ku ere,
ama vuza na u tsu kpada ku zuka n uye u ni,
wita a ku kuwa.
- 17 Vuza na baci de dem u tsu ya'an kasingai u vuza
vu unambi, Vuzavagudu da wi e kuneke
kutan,
wi ta kpamu a kuciya katsupu a ili i na u
ya'in.
- 18 Gbara maku ma nu, adama ana n tsu nannai
uzuwi u kadu wita punu,
ka ta vu banka unamgbi u ni ba.
- 19 Vuza vu usudukpi u kadu wi ta a ku so'o atakaci,
da baci vu utukai ni kute, sai vu doku kpamu
vu utukai.
- 20 Zuwa atsuvu vu pana odoki, kata vu isa kuyot-
songusu,
adama ana kanna ko yoku vi ta o ku okpo
vuza vu ugboji.
- 21 Kusheshe ku kadu ku vuma ki ta n abundai,

- ama kusheshe ku Vuzavagudu ku da koci ki
a kushana.
- 22 I na a cigai u vuma i dada ucigi,
u la'a ta n ku ga'an n vuza vu unambi an vuza
na u tsu dansa a uwa.
- 23 Wovon u Vuzavagudu u tsu neke ta wuma,
ka ta tana vuza u ciya ku uvuka,
babu ili i na i kuciyai.
- 24 Kowonvoni ka tsu uka ta kukiye a mevene ma
kusan,
ama wi a kufuda wa banka una u ni ba.
- 25 Gbara vuza kugoyi, vuza vu unambi u
kusheshe wi ta a kuya'an ugboji,
dansuka keyevi, wita o kudoku n kuyeve.
- 26 Vuza na baci de dem u takacikai Dada ni da
kpamu u lokoi anaku ni a kpa'a,
maku ma'an mana ma tsu tuka n wono n
kugoyi.
- 27 Maku maya da baci vu kasukpai kupana kuy-
otsongusu,
vita a kucinukpa n ili i na vu yevei de.
- 28 Maga'an ma a uwa u tsu ya'an ka ta afada a
mayun kavama,
vuma gbani-gbani u shatangu ta una u ni n
kawuya ci ilikulya.
- 29 A fobuso ta atakaci adama aza a kavama,
macaka kpamu adama a kalau.

20

- 1 Makyan ili modoruko i da, ili ku so'o yu utsura i
tuka n vishili i da,
Yaba dem vu na ma vakangi wi nu ugboji ba.
- 2 Usudukpi u wupa u mogono u tsu zuwa ta kujele
ke ki ikyamba, uteku tsu yura i kawu,

- yaba dem vu na u zuwai ni wupa wi ta a ku kuwa.
- ³ Ili i tsugbayin i da vuma wu utuka kacikani ubuta u vishili.
- ⁴ Vuza wonvoli u tsu cimba kashina n lyushi ba, kata ayin a vukya'a a yawa baci wo okpo lekeddi.
- ⁵ Kusheshe ku kaɗu ku vuma ki ta an mini mu ugavi,
vuza na wi n kuyeve da koci wi a kurono ma'a.
- ⁶ Uma n abundai a tsu sala ta ukuna wu ucigi u le,
ama yayi wa kufuda kuciya vuma vu usubi?
- ⁷ Vuza usubi u ci ya'an ta nwalu n singai,
aza unasingai a da muku n na mi a kutawa n kacapa kani.
- ⁸ Mogono ma na mi idashi a kakuba ka afada,
n ashi a ni da wi a ku utuka aza gbani-gbani raka.
- ⁹ Ya yi wa kufuda wa dana, <<Mpa n cidatangu ta kaɗu kava,
m buwa nu unushi u yoku ba>>?
- ¹⁰ Kagisamkpatsu ka uwa n ka modoruko,
raka vu le ili yu unata i da u Vuzavaguɗu.
- ¹¹ A tsu yeve ta muku n kenken a ubuta wu ukuna wi ili i na u tsu ya'ansa,
i ta a kufuda kuyeve ko kuyongo ku le ku singai ku da, ko ku mejege.
- ¹² Atsuvu adama a kupana, ashi kpamu adama e ku ene,
Vuzavaguɗu da u ya'in le raka.

- 13 Kạtạ vo okpo vuza va alavu ayin tutu ba, adama
ana talo unambi wi a ku kạnạ wu.
bayuwa ashi a nu, vi tạ a kuciya ilikulya ya
abundai.
- 14 <<Katsuli ka tsu dana tạ ili ya i ga'an ba, ko
kenu,>>
ama makyan ma na baci u lazai, kạ tạ u ya'an
arađi u dana u ciya tạ ili i singai.
- 15 Azanariya n atali a singai i tạ lo gbani,
ama unạ u na u tsu dansa ka kuyeve, u la'a le
tạ n ku ga'an rạkạ.
- 16 Isai motogu ma vuza na u shamgbai tsu magan
mo komoci ka na kalya'i kutan,
remei ucanuku u ni wo okpo magan adama
o komoci ka.
- 17 Ilikulya i na a ciyại a uye wa a uwa yi tạ n uyo'o
u kulya kạu,
ama a ukocishi wita o ku okpo an kayala a
unạ.
- 18 N odoki a ẹa kakuna ka tsu ga'an,
lạnsạ odoki a ugboji kafu vu bana kuvon.
- 19 Vuza na u tsu kạrạ'a n udansai a uwa, u tsu
palukpa tạ ili i na yi u sokongi,
adama nanai, ya'an dangi n vuza vu motonu
ma abundai.
- 20 Da baci vuza u shikai dada ni ko anakpa ni,
makuni ma ni mi tạ a ku kuwa e mere ma
kayimbi.
- 21 Ili yu ukani i na a ciyại gogo'o a ugiti,
wi o ku okpo wu unasingai a ukocishi ba.
- 22 Kạtạ vu dana, <<Mi tạ a kutsupa ka gbani-
gbani,>>
Ama kasukpa Vuzavagudụ, a yi ẹa u ku wawa
wu.

- 23 Kagisamkpatsu ka a uwa ili yu unata i da u
Vuzavaguđu,
kagisamkpatsu ka uwa ka ga'an ba.
- 24 Nwalu n vuma dem, Vuzavaguđu da u fobusoi,
ni dai vuma u kufuda kuyeve uye una wi o
kutono?
- 25 Maza ma'a u vuma u reme ili i yoku babu
kusheshe
kaṭa n kaṭapa kpamu u ciba n uzuwakpani u
ni.
- 26 Mogono mu ugboji ma tsu utuka ta uma a
gbani-gbani,
kaṭa kpamu u takacika le babu asuvayali.
- 27 Ayinviki a vuma kutashi ku da ku Vuzavaguđu,
u tsu laṇa ta ali a kaḍu ka ni n kusheshe ku
ni.
- 28 Ucigi kobolo n kamayun ka tsu kanza ta
mogono,
kakuba ko tsugono ka ni ka shamgba a ubuta
wu ucigi.
- 29 Uga'in wa aḍangani wi ta a utsura u le,
ama uga'in wu nkoshi tankpamu wu da da
kaṇji kari.
- 30 Ulapi wu usuḍukpi u tsu utuka ta ka gbani-
gbani,
u tsu ciḍatangu ta kaḍu n kusheshe raḱa.

21

- 1 Kaḍu ko mogono ki ta tsu mini mo kuḍolu
a kukiye ku Vuzavaguđu,
Vuzavaguđu tsu vadalukpai ta ubuta una wi
a kuciga dem.
- 2 Vuma wi ta a kusheshe uye u ni mayin da wi,
ama Vuzavaguđu utsu gisanku ta kaḍu.

- ³ Kuya'an kamayun n usubi,
u la'a ta alyuka wishi ubuta u Vuzavagudu.
- ⁴ Ugbamukaci n aradi,
dada makuni ma aza gbanigbani.
na lo va tana unushi ufa.
- ⁵ Kusheshe ku mariki kpamu ku tsu neke ta uciyi
wa abundai,
ama vuza na u sheshe gogo'o u tsu okpo ta n
unambi.
- ⁶ Uciyi u na uma a ciyai ubuta wa elentsu a uwa,
u tsu kotso ta an kanga,
kpamu u tsu banka ta vuma ubuta wu ukpa.
- ⁷ Unambi wu usubi wa a za gbanigbani wi ta a ku
puru le u lazaka,
a dama na a iwain ta kuya'an ili i na yi i
mariki.
- ⁸ Uye u vuza vu u nushi u tsu yongo ta n o kondo,
ama kadu ka vuza vu babu unushi ka ci ya'an
ta kamayun.
- ⁹ U kula'a ta n kuga'an vu dasangu a kunu ku kenu
pulai,
ana va kudasingu asuvu a kpa'a ku gbayin n
vuka vu vishili.
- ¹⁰ Kadu ka vuza gbanigbani ka ci sheshe ta
kuya'an kagbanigbani,
u tsu pana asuvayali a vuza na i a idashi
dedevu ba.
- ¹¹ Makyan mana baci a takacikai aza a kugoyi,
vuza vu unambi u kusheshe feu u ci ciya ta
ugboji.
makyan ma na a ya'ankai vuza vu ugboji
kadanshi,
utsu doku ta n kuyeve.

- 12 K̄ashile, vuza vu usubi, u tsu zuwa tā āshi a
kpa'a ku vuza ka gbani-gbani,
utsu goyo tā aza gbani-gbani ali ā naṁgba.
- 13 Vuma u kpanduku baci atsuvu ā ni adama a
māshi ma vuza vu unambi,
ayi feu witā a kuya'an māshi mā kulansā
ubānki,
ama wi tana feu ā kuciyā wushiki ba.
- 14 Kune'e ku usokongi ku tsu loko tā wupa,
kalya kpamu ka va'anku tā wupa u gbayin.
- 15 Ukuna u māzaṅgā uḁa u vuza vu usubi,
a ya'an afadā a mayun,
ama u vuza gbani-gbani, ili yi unam̄gbi u
kāsumā i ḁa.
- 16 Vuma na u puwānkāi a ubutā u cico'o,
wi tā a kuvuka o kobolo ka ak̄pisā.
- 17 Vuza na de dem u cigai kupana ku uyo'o, wi tā
o ku okpo vuza vu unambi,
vuza na de dem u cigai mākyān n mani'in,
wi a ku sa'awa ku okpo vuza vu udukuyan
ba.
- 18 A tsu takacika tā vuza gbanigbani adama na isa
vuza vu usubi,
vuza vu babu kamayun kpamu
adama ana isa vuza kamayun ā kaḁu.
- 19 U latā n kuga'an vu ḁaṣaṅgu a ka kamba,
ana va kudaṣaṅgu n vuka vu wupa n vishili.
- 20 A kpa'a ku vuza vu cico'o ubutā u kufobo
ilikulya m mani ma singai u ḁa.
ama kalau ka tsu lya'a tā ili i ni i na wi n i ḁa
rāka.
- 21 Ya ba dem vu na u laṁsāi usubi kobolo n ucigi,
u ci ciyā tā wuma, n uciyi n tsugbayin.

- 22 Vuza vu cico'o vi te u tsu lya'a ta_ likuci i gbangam,
vuna a fudi o kuvon i a kpa'a ku ni,
ali u boso mashilya mana i a kukedeke apa.
- 23 Vuza na de dem u kana_ u ni n kelentsu ka ni,
u tsu ere ta_ kacikani a ubuta_ wa atakaci.
- 24 Vuza vu ugbamukaci n vuza va aradi,
vuza ku kugoyi da kula kuni,
u tsuya'an ta_ ili n kugoyi n aradi.
- 25 Mali ma vuza wono mi ta_ o ku okpo ukpa uni,
adama ana ekiye a_ ni a iwan ta_ ku ya'an u linga.
- 26 Kanna lakam uma a gbanigbani a tsu dakaka ta_ adama a na a ya'an modoruko,
ama vuza vu usubi u tsu dakaka ta_ adama na u neke bari.
- 27 Alyuka a vuza gbanigbani ili yu unata i da,
be le kune'e ku na a_ tukai n kusheshe ku gbanigbani.
- 28 Maga'an ma uwa mita_ a ku takacika,
ama i ta_ a ku desukpa_ vuza na u tsu dansa kasingai.
- 29 Uma a gbanigbani a tsu dika ta_ kacikale e yeve ta_ ili raka,
ama a za usubi a tsu sheshe ta_ u kuna wi na a kuya'an.
- 30 Babu ugboji, ko kuyeve, ko odoki a na a kula'a Kashi.
- 31 A tsu fobo so ta_ ko odoku adama a kanna ka kuvon,
ama ulyai u Kashi u da.

22

- 1 Kula ku usingai ku la'a ta udukuyan wa abundai,
mapasa ma singai ma la'a ta uciyi wa azurufa
n wa azanariya.
- 2 Vuza vu uciyi n vuza vu unambi ili i te i da,
adama a na Kashile ka'a ka ya'in le dem.
- 3 Vuza vu usubi u ce ene ta kawuya kata u
shedekeu,
ama kalau ka tsu uka ta kaci ka ni kata ta na
u takacika.
- 4 U kani u kaci n wovon u Kashile,
udukuyan u da n tsugbayin n wuma.
- 5 Awana n maza i ta uye wa aza a gbani-gbani,
vuza na dem u fobusoi ka fu ka ni wi ta a ku
ya'an da'angi n a le.
- 6 Yotsongu maku uye u na wa ku tono,
ko u kutsa ba ci wi a kucinukpa nu da ba.
- 7 Vuza vu uciyi u tsu lya'aka ta vuza vu unambi
tsugono,
vuza kutan kpamu kagbashi ka'a e kiye a ka
nekei.
- 8 Ya ba dem vu na uca'i ka agbanigbani, wi ta ku
kya'a kagbanigbani,
kpamu kalangu ka modoruko ka ni ki ta o ku
kodo.
- 9 Ya ba dem na u tsu neke bari wita a ku ciya
una'ingai,
adama ana ilikulya i ni i da u tsu pece ke aza
unambi.
- 10 Utuka vuza kugoyi, yeve kata vishili vu kotso,
kata vishili n ishikushi i kotso.
- 11 Ayi na u tsuya'an kasingai kata u dansa mayin,
wita o ku okpo kaja'a ko mogono.
- 12 Ashi a Kashile i ta a kinda kuyeve,

- ama u tsu taduku ta kadanshi ka gbanigbani.
- 13 Korogo ka tsu dana ta, <<Kawu wita lo pulai.
mu'uta baci wita a ku una mu uye.>>
- 14 Una u kashakanlai kpenle ku ugavi ku da,
vuza na Kashile ki a wupa n ayi wita a ku
yikpa a ku da.
- 15 Tsulau cita ugbaBurangi n ka du ka maku,
ama mashashau mu ugbari mi ta o ku lokoi
u da.
- 16 Vuza na de dem u takacikai vuza vu unambi
adama ana u doku udukuyan u ni,
ko kpamu u nekei vuza vu udukuyan ili, wi
ta a ku okpo n unambi.
- 17 Zuwa atsuvu vu pana kadanshi ka vuza vu
ugboji,
kata vu ya'an cico'o a ka du ka nu,
- 18 adama ana, wita a kuga'an, da baci vu zuwai le
a nu,
da dem vu le a ciyai idashi una u nu.
- 19 Adama ana kamayun ka nu ko yongo u Vuzav-
agudu,
n yotsongu wu ta e le anana.
- 20 Kadanshi ka kamangankupa ka'a na kana n
dana kai nu,
kadanshi ko odoki n kuyeve ba,
- 21 adama ana n yotsongu wu ili i na yi kamayun,
adama ana vu neke wushuki u mayun.
- 22 Kata vu yansa vuza vu unambi, adama ana wi
nu unambi ba,
ko kpamu vu doro aza unambi ubuta wa
afada,
- 23 adama ana Vuzavagudu u tsu shamgba ta
adama e le,

- kaṭa wu una wuma u vuza na u yaṁsaṁ le.
- 24 Kaṭa vu ya'an cija'a n vuza wupa ba,
kaṭa vu gbaba kaṅikaṅu n ka ya'in ka vishili
ba,
- 25 Talo va tono uye u ni
kaṭa vu uka kaṅikaṅu a maza.
- 26 Kaṭa vu ushuku ku tsupa ka vuza kutan ba,
ko kpamu vu okpo magan adama vuza kutan
ba,
- 27 adama ana da baci vi n ili i na vu kutsupaka ba,
i ta a ku dika kajiba ki iva'in ka nu a laza ka.
- 28 Kaṭa vu takpa katali ka kure'e ka aza a cau,
kana ikaya i nu i shikpai ba.
- 29 Vu tsu e ene ta kafudi ku ulinga ubuta wu
ulinga u ni?
U tsu shamgba ta e kelime ko ngono,
ama wa ku shamgba u ya'anika aza ana e
yevei ni ulinga ba.

23

- 1 Da baci vu daṅangi kulya'a ilikulya n mogono,
lana kaṭa vindana mayin i na yi e kelime ka
nu.
- 2 Avu vuza kalya da baci,
to, reme kaṅikaṅu,
- 3 Kaṭa vu ya'an mali mi ilikulya i ni ba,
adama ana i daḍa cico tsu nu ba.
- 4 Kaṭa vu takacika kaṅikaṅu adama a kulansa
udukuyan ba,
gbojo ko kaṅikaṅu adama ana vu suma ka'a,
5 adama ana, ayin ana baci de dem vu lanai
u da wi ta o ku kotso,
adama ana sawu da o tsu topo evelyu,
a tsu imkpi tsu shafu gadi a Kaṣhile.

- ⁶ Kātā vulya ilikulya i vuza vu ulyopi ba,
kātā vu ya'an mali mi ilikulya yu uyo'o i ni
ba,
- ⁷ adama na ayi vuza cico ci na wa kuna ḏa.
Kātā u dana<<Lya'i n i so'i.>>Ama kaḏu ka ni
ki lo kobolo n aḏa ba.
- ⁸ Vi tā a kushama i kenu i na vu lya'i va,
kātā vu langaṣa kadanshi ka singai ka nu.
- ⁹ Kātā vu ya'an kadanshi atsuvu a kalau ba,
adama na wita a kugoyo ugboji u kadanshi
ka nu.
- ¹⁰ Kātā vu muḏa urotu u kure'e wi iḏika u tsumani
ba
ko kpamu vu pasa visa ashina a mkpan ba,
- ¹¹ adama ana kishi ke le, vuza vu utsura ḏa,
wita a ku shamgba adama e le kātā u shilika
n na vu.
- ¹² Zuwa asuvu, kātā vu pana kuyotsongu,
vu zuwa atsuvu a nu kpamu ubuta u kadan-
shi ku ugboji.
- ¹³ Kātā vu kaṣukpa ku gbara maku ba,
adama na ko ninidai baci vu lapai ni wi a ku
kuwa ba.
- ¹⁴ Adama na ḏa baci vu lapai ni n kafabatsu,
vu baṅka tā wuma u ni ubuta wa atakaci a
munuka.
- ¹⁵ Maku maṣa, ḏa baci vu gbojoi,
kaḏu kaṣa feu ki tā o ku yokpo.
- ¹⁶ Wuma u va u kuya'an tā maṣaṅga,
ḏa baci una nu udanshi kasingai.
- ¹⁷ Kātā vu ya'an tsurala tsu vuza vu unushi ba,
ama ayin tutu vu yongo n tsurala tsu wovon
u Kaṣhile.

- 18 Da baci vu ya'an nanai, vi ta a ku ya'an
mazanga a ayin a kelime,
kpamu Kashile ki ta a ku ya'an kawu i na vu
cigai u ya'an ka wu.
- 19 Maku maya, zuwa atsuvu mayin vu pana
adama na vu ciya ugboji,
kata vu zuwa kadu ka nu uye u singai.
- 20 Kata vu gaba kacikanu n oso'i ba,
ko kpamu aza kalya ba,
- 21 adama na oso'i kobolo n aza kalya a i ta o kokpo
aza unambi,
kata agbadike a pala le n akashi.
- 22 Pana kadanshi ka eshevu a yi na u neke nu
wuma,
kpamu kata vu goyo anaku a nu a ayin a na
u kuci ba.
- 23 Tsula kamayun ka ta vu denge ba,
kata kpamu vu ciya ugboji n ugbari n kuyeve.
- 24 Muku mu usubi n tsu zuwa ta i sheku e le
mazanga.
- 25 Ya'an i na dada nu n anakpa nu a kuya'an
mazanga,
kata kpamu vu kasukpa anakpa nu a na a
maci nu feu a ya'an mazanga.
- 26 Maku ma va, neke mu kadu ka nu,
kata vu kasukpa ashi a nu o tonon uye u va.
- 27 Adama ana kashakanlai kpenle ku da ku ugavi,
vuka vu vuza kpamu uye wa atakaci u da.
- 28 U tsu vaku ta a ku vana an vuza magalka,
kata u kana ku doku kabundai ka aza tsug-
bani.
- 29 Ya yi da wi a malapa mu? Ya yi da wi u namgbi
u katsuma?

- Ya yi da u tsu zama vishili babu unushi? Ya
 yi da u tsu kana mololo an de'en ni?
 Ya yi da vuza na wi n muna babu munlaj?
 Ya yi da tsu yongo n ashi a shili?
- ³⁰ Ayi da vuza na u ci geshe ubuta u kuso'o ku
 mara,
 Aza na u tsu kana kuso'o mara icu'u kakau.
- ³¹ Kata vu kasukpa mara ma langasa wu ba,
 ko ana mo okpoi ushili n uga'in u kene,
 nu uyo'o u kuso'o.
- ³² Kata u koci u kana kuluma yi an koko,
 a matafaka an kudyabu.
- ³³ Kata ashi a nu a kana kene ili kakawu,
 kata vu kana kusheshe u kuna n kadanshi ka
 kavama.
- ³⁴ Kata vokpo an vuma na u vaki a mala,
 ko an vuma na wi a katalala gadi vu madanga
 ma kpantsu a mini.
- ³⁵ Kata vu dana, ai vuza yoku u lapa mu ta, <<Ama
 u foro mu ba,
 a lapa mu ta ama n pana n bala ba.
 Wanai da ma ku jimgba n so'o ma yoku.>>

24

- ¹ Kata vu ya'anka uma a kavama tsurala ba,
 ko vu ya'an mali ma kuyongo n a le ba,
- ² adama na kadu ke le, ka ci sheshe i yoku ba, sai
 vishili,
 unau u le kpamu sai kavama.
- ³ N ugboji u da a ma'in kpa'a,
 n ubuta u kuyeve u da kpamu da kushamgba
 yi,
- ⁴ n ubuta u kuyeve u da a shatangi unu

- n ucanuku u singai raka n uciyi.
- ⁵ Vuza vu ugboji u tsu ya'an ta n utsura,
keyevi kpamu ka tsu lya'a ta kelime n kudoku
n utsura,
- ⁶ adama na ubuta wu ugboji u uma u da a tsuya'an
kuvon,
kpamu ubuta wa odoki u uma u da a ci ciya
u lya'i.
- ⁷ Ugboji wi ta n atakaci a kuyeve ubuta u kalau,
a u ubuta u kadanshi uma a tsu fuda a dansa
u kuna u mariki ba.
- ⁸ Ya ba dem na u tsu sheshe kuya'an ka gbani-
gbani,
a ku dekei ta, mogono ma vishili.
- ⁹ Kusheshe kuya'an ka gbani-gbani, u nushi u da,
vuza kugoyi kpamu ili yu unata i da ubuta u
uma.
- ¹⁰ Da baci vu o'oi a kanna ka atakaci,
mayun da an vi nu utsura ba.
- ¹¹ Isa aza na i a kurono a ku banka ubuta u
munuka,
Geshe aza na i a katambalusa a ku bana u
kpi'isa.
- ¹² Da baci vu danai, <<Mpa n yeve ili nampa ya
ba,
adama nanai mpa, ili i bura mu ba.>> Cibai
an Kashile ka yevei i na ci ya'an, kpamu u
yeve ta i na ci a kusheshe,
ashe wa ku tsupa ka tsu derere vi na tsuya'an
va ba?
- ¹³ Maku maya, lya'a ishigi, adama i da yi ta n
ugain.
kpamu kudakpa ku kabashi ki ishigi ko tsu
yokpo ta una.

- 14 Yeve an ta ugboji wi a kaḍu ka nu nanai,
ḍa ba ci vu ciyai u ḍa, vi ta a kuyongo n apa
kelime,
kpamu apa a nu i a ku puwaṅka ba.
- 15 Kaṭa vu va'an ku a kava'awan tsu vuma gbanig-
bani, a kpa'a ku vuza vu usubi,
kaṭa vu laṅaṣa kpa'a ku vuza vu usubi ba,
- 16 adama na vuza vu usubi u su yikpa ta ku
cindere kaṭa u ḍaṅa kpamu,
ama u naṅbi u te u tsuna ta aza gbanigbani.
- 17 Kaṭa vu ya'an mazanga, adama ili gbanigbani i
na i ciyai vu rala nu ba,
kpamu kaṭa vu ya'an mazanga a ayin ana u
faṭatsai u yikpai ba,
- 18 talo, Vuzavagudu wa kene, kaṭa u naṅba
katsuma,
kaṭa kucikpa u vadalukpa wupa u ni.
- 19 Kaṭa vu takacika kaṣikanu adama vuza gban-
igbani ba,
kpamu kaṭa vu ya'an tsura tsa aza gbanig-
bani ba,
- 20 adama na vuma gbanigbani wi n apam kelime
ba,
kutashi ku vuza gbanigbani ki ta a ku kima.
- 21 Maku ma va pana wovon u Kaṣhile n mogono,
kpamu kaṭa vu gbaba kaṣikanu n akaṣashi
ba,
- 22 adama ana kawuya ki ta a ku ḍaṅa n moloko
we le,
ya yi u yevei uteku u munuka ma na dem vu
le a ku tuka?

Kadanshi ka abundaji ka aza ugboji

- 23 Nava feu kadanshi ka aza ugboji ka.

- 24 Ya ba dem vu na baci de dem u danai vuza
gbanigbani, <<Avu vu nusa ba,>>
uma i ta a kuya'an kai una, kata uduniya
kpamu e ne unata u ni,
- 25 Ama aza na de dem u tsu dansuka vuma
gbanigbani wita a kuciya unau usingai,
unau usingai wa abundai wi ta a ku cipa wa
le.
- 26 Vuza dem u danshi kamayun
u yotsongu ta cija'a ci singai.
- 27 Lapula bi'i ulinga u nu raka pulai,
kotso ku lapula ili ya ashina i nu raka,
kata yeve a ukocishi vu ma'a kpa'a ku nu.
- 28 Kata vu neke nga'an adama vu toku nu babu ili
ba,
kata vu dansa a uwa ba.
- 29 Kata vu dana <<Mpa sai n tsupa u teku tsu na
u ya'an kai mu ba,
n ku tsupa ta i na u ya'ankai mu.>>
- 30 N wala ta n kashina ka korogo,
n kashina ka vuza vu babu ugboji,
- 31 da menei ka ka shana ta na a wana,
i dika ya kpamu i shanai n mita,
kpamu nshilya n ni n bosoi a li idika.
- 32 A na menei, da n sheshei u kuna wa,
da n ciyai odoki a nampa.
- 33 Da baci alavu n agbadiki a la'i nu gan,
ayin kenu, vo obongu ekiye nu adama na vu
vuka,
- 34 nanai da unambi wa kufabana wu i li, an vuza
magalaka,
kata kpamu u da u kana wu an koboki.

25

Ansa o yoku a Sulemanu

¹ Nava feu ansa a Sulemanu a da a na uma Hizekiya mogono ma Yahuda ma purai.

² U Kashiile tsugbayin tsu ni tsu da a pala ka kuna, ama u mogono tsugbayin tsu ni tsu da u palakpusa ka kuna.

³ U teku tsu na gadi wi da'angi n idika, ta adu an ngono i na atakaci a ku palakpusa nanai.

⁴ Utuka unata u azurufa wa, kata kawakana tamkpamu ka ciya azurufa ana wa ku ya'anka u linga,

⁵ u tuka n vuza gbanigbani e kelime ka mogono, kata kakuba ka tsugono ka ni ka ciya ushikpi wu usubi.

⁶ Kata vu utuka kacikanu e keteshe e kelime ko mogono ko a ubuta wa za a gbagba'in ba,

⁷ adama ana u ku lata n uga'in e deke wu, <<Avu tawa gadi na,>> an a ku neke wu wono ubuta wa aza a gbara-gbara.

I na ashi a nu enei,

⁸ kata vu ya'an moloko ma ku banka ubuta wa afada ba, adama a na kata a ukocishi vu namba ili i na va ku ya'an ba,

da baci vutoku nu u nekei nu wono.

⁹ Dasangi i panakpanai n tovu, kpamu kata vu utuka vutoku nu e keteshe ba,

¹⁰ adama ana kata aza ana i a kupana kada a zuwa da yo okpo n wono ba,

- ta lo tsugbayin tsu nu tsa yikpa.
- 11 Kadanshi kana ka utai de, derere da ka ki,
tsu uga'in u kazanariya a gadi va azurufa.
- 12 Kupana ko odoki a vuza vu ugboji,
u la'a ta ucanuku u tsuloboi u na a kalai n
azanari koci.
- 13 Kalingata ku usubi,
ka tsu zuwa ta kadu ka aza u suki a ni
mazanga,
u teku tsu katali ku utani a ayin usudukpi.
- 14 Vuma na u ya'in uzuwukpani u na wa ku neke
kune'e, kpamu u ciya u neke ba,
wi ta tsu wunlai n eleshu a babu mini.
- 15 N ukani u kadu u da a tsu fuda a lya'a vuza vu
utsura,
kelentsu kasingai kpamu ka tsu boso ta etele.
- 16 vu ciya baci ishigi, lya'a i da u teku wu u tsura
u nu,
ta lo i da ya la'a wu abundai kata vu shama i
da.
- 17 Kata vu dakaka kubana a kpa'a ku tovu ba,
ta lo wa ko'o n avu kata u iwan wu.
- 18 Vuma na dem wu ushuki ku okpo magan ma a
uwa u vutoku ni
wi ta o ku okpo an kalangu ka kuvon ko
kotokobi, ko kaya ka alyu.
- 19 Ku ushuku kutono vuza babu usubi a ayin
atakaci
wi ta a ku okpo an kanga ka na ka shamai, ko
kpamu nwalu n kune kuna ku kodoi.
- 20 Vuza na baci de dem u ya'ankai vuza vu
unamgbi u katsama vishipa
wi ta an vuza na o fodoi motogu a ayin utani,

- ko kpamu tsu mini ma kalam ko kakpaḍi a
kuntsu.
- 21 Da baci vu enei vurala nu a kambulu, neke yi
ilikulya u lya'a n mini kpamu u so'o,
- 22 nanai ḍa va ku dyaba agaruwashi akina a kaci
ka ni,
kaṭa Vuzavagudu tana u zuwa ka wu
unaṣingai.
- 23 Tsu na wunḷa u kasana u tsu tuka n mini,
ta feu una u vuza gbani-gbani u tsu karaḷa n
wupa nanai.
- 24 U ku la'a ta n uga'in vu ḍaṣangu a kunu ku kenu
pulai vu kpa'a,
ana va ḍaṣangu a kpa'a n vuka vu vishili.
- 25 Tsu mini ma taḷu a kaḍu ka vu za kakuli,
ta kadanshi kasingai ki idika i ḍa'angi ki
nanai.
- 26 Vuza vu usubi na u kaṣukpai ka gbani-gbani ka
lyai ni,
wi ta an kaṣhi ka mini ma na ma namgbai, ko
kayinva ka mini ma tsukono.
- 27 U ga'an vu lya'a ishigi n aḅundai ba,
ta feu kulansa ku tsugbayin ki nanai.
- 28 Vuma na baci u fuda u remei kaḷikani ba,
wi ta an likuci i na o bosoi mashilya ma ni.

26

- 1 Uteku tsu mini mu utani a ayin a kpandari,
ta tsugbayin tsu kpaḍi kuga'an n kalau nanai.
- 2 Unawuya wi a kulya vuza babu unushi ba.
wi ta tsu nnu n na n tsu imkpa gaḍi,
an nwalu babu kucipa idika.

- 3 A ya'an ta mashashau a dama majaki,
iryangama kpamu adama odoku,
ama kalangu adama alau.
- 4 Kaṭa vu ushuku kalau n kadanshi ka tsulau tsu
ni ba,
ta lo va taṭa vo okpo tsu ni.
- 5 Ushuku kalau, derere n tsulau tsu ni,
ta lo wa taṭa we ene kaṭikani vuza vu ugboji.
- 6 Ya ba dem vu na u tsu neke kalau a kaka
u gbatya ta njuvu n ene a ni, kpamu ḡa u
laṣakaṭi kaci ka ni atakaci.
- 7 Uteku tsu na ene a maḡuta i upindari
ta ansa i una u kalau nannai,
- 8 Uteku tsu na a tsu kpaḡa kushiya katali a
kavimgbatsu,
nannai ḡa feu a tsu kpaḡa ku neke kalau
tsugbayin nannai.
- 9 Ansa a una u kalau,
i ta tsu kawana a kukiye, ka na ko so'i ki a ku
ya'anka ugulani.
- 10 Uteku tsu katain ka na ka tsu ya'an matawuka
babu ku zuwaka, ali kaṭa u ya'anka uma n
aḡundai muna,
nannai ḡa vuza na u ḡikai kalau ulinga wi, ta
feu vuza na u ḡikai kaḡaraṣhi wi nannai.
- 11 Uteku tsu na meshe ma tsu shama kaṭa u bono
u pede,
ta kalau ka tsu doku su tsulau tsu ni nannai.
- 12 Vu ene baci vuza na we enei kaṭikani vuza vu
ugboji ḡa,
kalau ki ta n apa a na a la'i ni.
- 13 Korogo ka tsu dana ta, <<Mi a ku uta ba, Kawu
wi ta lo uye.
Kaḡi ki ta lo a uye u gbayin.>>

- 14 Uteku tsu na kakpaga_ka tsu kana_ kukpatala n
ko obonoi utsutsu,
ta korogo ka tsu kana_ ku ba'inkpusa a kajiba
ka_ ni nannai.
- 15 Korogo ka tsu uka ta_ kukiye a mevene ma
kusan,
ama kata_ u kpaḍa_ kufuda ku banka una_.
- 16 Korogo ka ce ene ta_ kačikani,
vuza vu ugboji ḍa ali u la'a uma e cindere
usubi.
- 17 Ayi na u cinai vishili vu na vu burai ni ba ḍa u
ukai una,
wita_ tsu vuma na u tsu reme meshe'e a
kutsuvu.
- 18 Tsu kajarishi ka na ka tsuya'an ugulani n akina
n aya kobolo n ukpa,
- 19 ta ayi vuma na u doroi vutoku ni,
ḍa udanai, <<Ai, mpa ugulani u ḍa koci mi a
kuya'an.>>
- 20 Nḍanga mi lo baci ba, ḍa akina a tsu kima,
kpamu vuza kuyun wi lo baci ba, vishili vu
feu vu tsu kotso ta_.
- 21 Tsu na cikina tsu yongo n agaruwashi usuḍukpi
wa akina, n tsu na nḍanga kpamu n tsu
yongo akina,
ta vuza kulansa_ ku vishili u tsu yongo nanai.
- 22 Kadanshi ka vuza kuyun ci ilikulya yi uyo'o ḍa
ki,
ka tsu laza ta, kata_ ka uwa a kaṣuma_ ki
ikyamba.
- 23 Una_ wu uyo'o kobolo n kaḍu ka gbani-gbani,
ki ta_ tsu mogbodo ma ci'in mana a paḍarai n
azurufa.

- 24 Vuza cish'e u tsu sokongu ta cish'e tsu ni n
una wu uyo,
ama kadu kani ki ta ushani tukpa n ka gbani-
gbani.
- 25 A makyan ma na baci udansai kadanshi ka
singai,
ka ta vu ushuku n ayi ba,
adama ana kadu ka ni tukpa da ka ki n
kusheshe ki ili yi unata.
- 26 Ko ana wo okpoi wi ta a kusokongu tsurala ci
ni n ugboji,
ama ka gbani-gbani ka ni ki ta a ku uta e
keteshe a katsuma ko obolo a u uma.
- 27 Ya ba dem vu na u gayai kpenle adama a ka
gbani-gbani, wi ta a ku yikpa punu a ku da,
ayi vuza na kpamu u gindalukpai katali, ayi
da ka ka ku tsugba.
- 28 Kaya'in ka uwa ka ci iwan ta vuza na u ya'ankai
a uwa,
kata vuza vu una uyo'o tamkpamu u ya'an ta
koli.

27

- 1 Kata vu kede apam n makpa'a ba,
adama ana vu yeve u teku tsu na makpa'a va
uku uta ba.
- 2 Kata vu cikpa kacikanu ba,
kasukpa uma a cikpa wu, ama ba avu nu una
u nu ba.
- 3 Katali ki ta n amiki, kayala feu ta nanai,
ama atakaci a na kalau ka tsu rono a la'a le
ta amiki dem.
- 4 Wupa ili gbanigbani i da, u tsuna ta,
ama dem n nanai u yawa tsurala ba.

- ⁵ U la'a ta vu dansuka vuza e keteshe,
an va ku yotsongi cigai u sokongi.
- ⁶ Kaja'a ko ana u langashi nu kadu,
vurala vu da ko ana wo obongi nu n abundai.
- ⁷ Vuza vu ucuwi u tsu cikala n ku so'o ishigi ba,
ama u vuza kambulu ko ili yo okono i da,
uyo'o u da wi a kupana.
- ⁸ Tsuna manunu ma tsu kasukpa cikinda ci ni,
ta feu vuza na u kasukpai kpa'a ku ni feu wi
nanai.
- ⁹ Ili magulani n mani ma magulani ma tsu neke
ta mazanga a kadu,
ama mazanga ma cija'a mi ta ubuta wa odoki
a singai.
- ¹⁰ Kata vu iwan kaja'a ka nu ba, ko kaja'a ka Dada
vu nu ba,
kpamu kata vu bana a kpa'a ku tovu, a kanna
kana vi nu unangbi u katsuma ba.
u la'a ta n kuga'an n vuza na yi idashi dedevu
n toku nu vu na wi da'angi.
- ¹¹ Gbojo, maku maya adama ana kadu kaya ka
ya'an mazanga,
adama ana n neke wu ushuki u vuza na u
goyoi mu.
- ¹² Vuza vu ugboji u tsu ene ta ka gbani-gbani ka
ta u suma,
ama vuza vu unambi wu ugboji u tsu bana ta
kata tana u takacika.
- ¹³ Isa motogu ma vuza na wu ushuki ku okpo
magan mo komoci,
n ma vuza na wu ushuki ku okpo magan ma
kashakanlai.
- ¹⁴ Vuza na baci de dem u jingbasai vutoku n
kaca'a n usana,

- derere ɗa n ishikushi i ni.
- 15 Vuka vu vishili,
vita an kaca'a ki ija'ashi i mini,
- 16 ɗa baci vu danai vi ta a ku saŋkaɗi, kaɗa wo okpo
an usaŋki u wunla
ko tsu ku reme ku mani ma agujiyan n kataka
ka kukiye.
- 17 Tsu na vuyum vu tsu gboro vuyum
ta feu vuma n vuma o tsu baŋkanai nanai.
- 18 Vuza na u tsu laɗa maɗanga ma maɓiri u tsu
lya'a ta umaci u ni,
ama vuza na u tsu laɗa vuzagbayin vu ni, wi
ta a kuciya tsugbayin.
- 19 Tsu na vuma u tsu inda kaɗikani a mini,
ta feu kaɗu ka vuma ka tsu yotso vuma nanai.
- 20 Asaun n ukpisa a tsu cuwa ba
ta feu aŋhi a uma a tsu kpaɗa kucuwa nanai.
- 21 Azanariya n azurufa n akina aɗa a tsu kondo a
ɗa,
ta feu vuma nanai a tsu kondoi ta ubuta u
kucikpa u ni.
- 22 Jara kalau n mashin a maŋuku
tsu kiya ku ilya,
dem n nanai tsulau tsu ni ci a ku kotso ba.
- 23 Laɗa ushiga wi ili kuzuwa i nu,
kaɗa kpamu vu yeve maɗaɗa ma anaka a nu,
- 24 adama ana uciyi u tsu geshe ali a kubana u teku
ba,
ta feu tsugono ci nanai, tsu ci geshe ali n
tsukaya ba.
- 25 A tsu kana ta mita kaɗa masavu mo topo
a tsu bolongu ta kpamu ayuku adama anaka,
- 26 a tsu tsuya'an ta aminya n cileme tsa nlala,

a tsu cimba ta kpamu kashina n ikebe ya nradika.

- ²⁷ I ta a kuciya mani ma nradika ma kulya'a bari, mana ma ku lya'atangu kpa'a ku nu kobolo n a kabashi n nkere n nu.

28

- ¹ Vuma gbanigbani u tsu kana ta iladi gbani, babu vuza na wi a kusaba yi, ama aza usubi a tsu shamgba ta bari an kawu.
- ² Idika yi baci a kuya'an kagbanigbani, da i tsu kana kusaba'a ngono, ama ubuta u na baci mogono mi n ugboji n kuyeve, idika i tsu shamgba ta kata i geshe.
- ³ Vuza tsugono na utsu doro uma a ni, wita an mini ma atali ma na ma tsu langasa ili kashina.
- ⁴ Ayi na u tsu iwan kutono wila, wita kobolo n aza a gbanigbani, ama da baci vi a kutono wila a vu vurala va aza gbanigbani da.
- ⁵ Uma gbanigbani e yeve kasingai ba, ama aza kutoni ku Yesu e yeve ta ka mayin.
- ⁶ Ula ta vokpo vuza vu unambi vu kasingai, an va kokpo vuza vu uciyi vu gbanigbani.
- ⁷ Ayi na u tsu tono wila, maku mu ugboji ma'a, ama kaje ka kakarashi u tsu ronoko ta dada ni wono.
- ⁸ Da baci vu ciyai udukuyan ubuta u gbanigbani, udukuyan wa wita a ku bono ubuta wa aza na i a kuya'an ka a za unambi kasingai.
- ⁹ Da baci vuma u iwain kutono wila u Kashile,

ko kavasa ka₂ ni feu, ili yu unata i da.

¹⁰ Aza na a tsu zuwa uma usubi a ya'an unushi
i ta₂ a ku yikpa₂ e kpenle kuna agapai,
ama aza babu u nushi i ta₂ a kuciya₂ ili singai.

¹¹ Aza uciyi a ci dika ta₂ kacika₂ le aza ugboji,
ama vuzavunambi vu ugboji u yeve ta₂ i na
igain.

¹² Da baci vuza vu usubi u ciyai ulyai, ya ba dem
u tsu ya'an ta₂ mazanga.

Ama da baci vuza gbanigbani u ciyai ulyai,
uma a₂ tsu lansata₂ ubuta₂ a shedeku.

¹³ Aza na a tsu sokongu unushi u le, wa kuciya₂
ulyai ba,
ama ya ba dem vuna u dansai da u kasukpai
u da, i ta₂ a ku pana asuvu ayali a ni.

¹⁴ Aza a na a tsu pana wovon u Kashile ayin tutu,
a tsu yongo ta₂ n matana,
ama da baci u ya'an ugbamukaci wita₂ a
kunamgba.

¹⁵ Tsugono tsu gbanigbani cita₂ an maza ma gban-
igbani ubuta₂ wa aza unambi,
an kawu ko kakunzu ka munuka.

¹⁶ Mogono ma na mi n kuyeve ba, wita₂ a ku doro
uma a₂ ni,
ama vuza na u iwain kalya wita₂ a kuciya₂
wuma wu ugadi.

¹⁷ Vuza magalaka₂ na wi n mpasa n uma ekiye ni,
a ku takacikayi, wita₂ a ku kana₂ iladi a li
ukpisa₂ u ni.

Kata₂ i bankai ba.

¹⁸ Da baci vu ya'an ku usubi, vi ta₂ a kudasangu n
matana,

- ama vuza gbanigbani i ta a kunai babu usan.
- 19 Kacimbi kana ka tsu ya'an ulinga wa abundai,
ka ci ciya ta ilikulya ya abundai,
ama vuza na u tsu ciga gbani, wita a kuroko
kacikani unambi.
- 20 Vuza vu usubi wita a kuciya uciyi wa abundai
ama vuza na u tsu lansa uciyi gogo, wita a ku
uwa atakaci.
- 21 Kuya'an ku kazagba kugan ba,
ama dem n nanai adama ilikulya, vuma wita
a ku fuda wa ya'an unushi.
- 22 Aza ulyopi a ci ciga ta a ciya uciyi gogo,
kata u kpada kuyeve a na a okpo aza unambi
babu usan ba.
- 23 Ya ba dem vu na u dansukai toku wita a kuciya
ucikpi a ayin ukoci,
kata ula vuza na u ya'ankai ni una wu uyo'o.
- 24 Vuza na de dem ubokoi ucanuku u dada ni n
akpa ni
da u danai, <<Ai na lo i yoku i da ba.>>
ayi n vuza magalka derere da i.
- 25 Kutsan ku tsu tukata n vishili,
ama vuza na u tsu kedike Kashile makanga,
wita a kuciya uciyi wa abundai.
- 26 Aza na e ci kedike kacika le apa alawu a da,
ama ya ba dem vuna u walai n ugboji wita a
kulaka.
- 27 Ya ba dem vuna u cineke aza unambi bari, wi
a kunamba ba ili ba,
ama ayi na u tsu yimbaku ashi a ni we e le, i
ta a kilakpai.
- 28 Da baci aza gbanigbani i a kulya tsugono, uma
a tsu shedeku ta.

ama ayin na baci tsugono tsuta_ekiye e le uma
usubi o tsu doku ta.

29

- ¹ Vuza na baci de dem wi n ugbamukaci, da u
kpaḍai ku pana udansuki,
i ta a kuḃosoyi, ali ula uteku tsu na a ku fuda
a lapula.
- ² Aza usubi i baci a tsugono, uma a tsu pana ta
uyo'o.
Ama da baci aza a gbanigbani i o tsugono,
uma a tsu kaṇa ta mololo.
- ³ Vuma na u ci ciga ugboji, u tsu zuwa ta dada ni
mazanga,
ama koto ni ka ashakanlai, ka tsu langasa ta
udukuyan u ni.
- ⁴ Mogono mu usubi ma tsu zuwa ta idika i ni i gan,
ama vuza na u tsu lansa kalya, u tsu langasa
ta i dika i ni.
- ⁵ Vuza na u tsu ya'anka toku ni una wu uyo'o,
maza ma u tsu shikpaḱa a ene e le.
- ⁶ Unushi u vuza gbanigbani u tsokpo ta maza
wani,
ama vuza vu usubi u tsu la'aka ta, kata
worokpo n mazanga.
- ⁷ Vuza vu usubi u tsu dama ta adama aza unambi,
ama, vuza gbanigbani u tsu yeve n ka nanlo
ba.
- ⁸ Aza a gbanigbani a tsu zuwa ta likuci raka i
dagaza,
ama aza usubi a tsu va'anka ta uma aḍu.
- ⁹ Da baci vuza vu ugboji u bankai kalau ubuta wa
afada,

- kaṭaṭ kalau ka kaṇa izoshi n wupa, kaṭaṭ
kadanshi ka kpaḍaḍ ku kotso.
- 10 Aza a magalka a ci ciga aza a babu unushi ba,
ama aza usubi a tsu laṇsaṇ ta uteku tsuna a
ḅaṇkaṇ le.
- 11 Alau a tsutukaṭaṭ tsulau ci le e keteshe,
ama aza ugboji a tsu sokongu ta ci le.
- 12 Da baci monogo mushuku yi n kadanshi ka aza
uwa,
ana ntaji a ni raḅkaṇ itaṇ a kokpo aza a gbanig-
bani.
- 13 Aza unambi n aza kalya dem vu le kete ka i,
Vuzavaguḍu ḍa u nekei le aṣhi adama e kene.
- 14 Da baci mogono ma ya'ankai vuza vu unambi
afada a singai,
tsugono tsu ni ci ta a kugeshe ali ntsukaya.
- 15 Ugbari u maku u tsu tukaṭaṇ n ugboji,
ama maku magbanigbani ma tsu neke ta
aṇakpaṇ ni wono.
- 16 Da baci aza a gbanigbani i o tsugono, kagban-
igbani ka tsu yimkpa ta,
ama aza usubi i ta a kuzuwa le a yikpa.
- 17 Gbara muku n nu, i ta a ku neke wu maṭaṇaṇ ma
kaḍu
kaṭaṭ a zuwa wu mazanga.
- 18 Da baci ubutaṇ wi babu kadanshi ka Kaṣhile,
uma a tsu ya'antaṇ idaṣhi kavama.
Ama vuza maṭaṇaṇ ḍa ayi na u tonoi wilaṇ u
Kaṣhile.
- 19 Kadanshi ku unaṇ koci ka kugbara kagbashi ba,
adama na witaṇ a kupana kaṭaṇ uyeve ama wa
ku ya'an ili ba.
- 20 Kaṣhile ka tsu kuḅaṇkaṇ taṇ kalau gogo,

- u la'a vuza kadanshi gogo babu cico.
- 21 Vuza na baci ule'eshei kagbashi tun ayi kenu,
a ukoci wita a kudika kacikani maku
makpa'a.
- 22 A za na a tsu ya'an wupa gogo, a tsu dengusata
vishili,
kata kpamu a ya'an unushi wa abundai.
- 23 Aradi a vuma a tsu tukai ta n kugoyi,
ama mariki mita a kutuka n tsugbayin.
- 24 Vuma na de dem u ya'an cija'a n koboki, u ciga
wuma u ni ba.
da baci a deke ni tsugan ubuta wa afada, u
kupada ta bini.
- 25 Kupana ku wovon u vuma, maza ma'a
ama vuza na uzuwakai Kashile apam u ku-
ciya ta matana.
- 26 Uma n abundai a tsu lansa ta ucigi ubuta wa
ngono,
ama afada usubi, a Kashile ka a da i.
- 27 I na vuza vu usubi u cigai ba, i da kayan ka uwa,
i na tankpamu vuza gbanigbani u cigai ba, i
da vuza vu usubi.

30

Akaka a Agu

- 1 Akaka a Agu kolobo ka Yake.
Vuma va u danai, Vuzavaguđu Kashile mo'uta
Mpa mo'uta, Vuzavaguđu, utsura u va u kotso
ta.
- 2 Mayun mpa n lata ya ba dem tsulau.
mi n kuyeve tsu uma.
- 3 Mpa n lansa kuyeve ku ugboji ba,
mpa kpamu n yeve vuza cida vu nanlo ba.

- 4 Ya yi u sawai ku kumba gaḍi ḍa u cipai?
Ya yi u sawai kureme wunla a kataka ka
kukiye ka ni?
Ya yi u sawai ku kaṭala mini a kuminya ku ni?
Ya yi kpamu u shikpai uteku wu uduniya?
Ya yi a ci ḍeke kula ku ni, kpamu ya yi a ci ḍeke
kula ku maku ma ni?
Dana mu, vu yeve ba ci.
- 5 Kadanshi ka Kaṣhile raḱa mayun ḍa,
maṛaga ma a, wa aza na a laṇsai kushedeḱu
wa a ni.
- 6 Kaṭa vu doku kadanshi ka ni ba,
ta lo wa ku dansuka wu kaṭa vokpo kayan ka
uwa.
- 7 Vuzavaguḍu i li ire i ḍa n laṇsai wa nu,
ya'an ka mu i ḍa kafu n kuwa.
- 8 Takpa ukuna wa uwa u bana dangi n mpa,
kaṭa vu neke mu uciyi ko unambi ba,
ama neke mu ilikulya derere n ucigi u va,
- 9 ta lo ma cuwa kaṭa n cinukpa n aṽu,
kaṭa n dana <<Ya yi Vuzavaguḍu>>
ko kpamu n namba kaṭa n boko,
kaṭa n laṇṇasa kula ku ka Kaṣhile ka va.
- 10 Kaṭa vu laṇṇasa kagbashi kula ubuta u vuzag-
bayin vu ni ba,
ta lo va ya'an unushi u na a kilakpa wu.
- 11 N kukece ta ili gbani'gbani i naṣhi i na uma a ci
ya'an,
aza yoku a ci shika ta ishekpu i le
kaṭa a kpaḍa ku cikpa inaḱpu i le.
- 12 Aza yoku a ce ene ta kaḱikale i ta ciḍa,
ashe tana i ta nu unata.

- 13 Aza yoku i ta na araḍi,
a ci ḍika ta kaḱikale e le va ili yoku i ḍa.
- 14 Aza yoku anga e le otokobi a ḍa,
atakpamkpatsu e le kpamu mawun ḍa,
adama na okotsotongu aza unambi uduniya raḱa,
n ofoloni raḱa a kaṭsuma ka uma.
- 15 Kutsan ki ta n nkere nre. A ci ḍeke le ta.
Nemu kobolo n Nemu.
Ili tatsu yi ta lo i na i ci cuwa ba,
Ali i naṣhi i na i ci dana <<U yawa mu ta ba.>>
- 16 E le ḍa, asaun, n kaṭsama ka madari ma na ma
maci ba,
n iḍika i na kaṭa i cuwai n mini ba,
n akina a na a sawai ku dana, <<U yawa mu
ta ba,>>
- 17 Aṣhi a na o goyoi dada
ḍa a iwain kucikpa mma
agawun a kuyene i ta a kutaṣa a ḍa
kaṭa asakali a takuma le.
- 18 I li itatsu ḍa yi a ku neke mu mereve,
a li i naṣhi i na n yeve ba
- 19 u teku tsu na kajimba ka tsu wala gaḍi,
u teku tsu na koko ka tsu wala a katali,
u teku tsu na kpantsu ku tsu wala a mini,
n uteku tsu na mavalu ma tsu ya'an n mekere.
- 20 Na ḍa u teku tsu na kashakanlai ki
u lya'a ba ci kaṭa u gboro una
kaṭa u dana, <<Mpa n ya'an u nushi ba.>>
- 21 I li yi ta lo i naṣhi
i na vuza u duniya u ku fuḍa ku ya'an
ahankuri i ḍa ba,
- 22 kagbashi ḍa baci kokpoi mogono,
n kalau a ya'an na baci kaḱuwai n ilikulya,

- 23 *da baci vuka vu unambi u mapasa u ciya_i vali,
n kagbashi ka na ka gadai a_naku a_i ni.*
- 24 *I li i kenu i na_{shi} feu yi ta_i lo u duniya,
ama i ta_i n ugboji ka_u,*
- 25 *Ojuno i nu utsura ba,
ama a tsu la_nsa_i ta_i ilikulya i le n lyushi*
- 26 *Rema nnama n da n na mi babu utsura,
ama dem n nanai a ci ma'a ta_i uwa i le a tali,*
- 27 *Akyun i n mogono ba,
ama dem n nanai a tsu wala ta_i magaba,*
- 28 *Karagba, vi ta_i a kufuda vu ka_nai n ekiye,
dem n nanai a tsu uwa ta_i a kefeku ka
mogono.*
- 29 *Ili i tatsu yi ta_i lo,
ali i na_{shi} i na i tsu wala n atankama.*
- 30 *E le da kawu, a yi na ulai ya ba dem mgbayin a
katsuma ka nnama,
a yi na u tsu kpatala adama a vu toku ba,*
- 31 *n kepen ki isali n magaji,
kobolo n mogono ma na mi kobolo n osoji a
ni.*
- 32 *Da baci vi de a tsulau, a ku ya'anaka ka_ika_i nu
ara_i
ko kpamu a fama an fobo adama kagbani-
gbani,
to pala una_i u nu n kukiye.*
- 33 *tsu na kukuciwa ku mani ku tsu tuka_i n mani'in,
u pindari u vunu kpamu u zuwa mpasa mu
uta_i a vunu,
ta feu wupa u tsu tuka_i n vishili nanai.*

31

Kadanshi ka mogono Lemuwelu

¹ Na ɗa kadanshi ka mogono Lemuwelu. Kana anaku a ni o yotsongi ni.

² Yidai vi a kuya'an maku ma va? Yidai vi a kuya'an maku ma va, maku ma va ma na n matsai?

Yidai vi a kuya'an, maku ma a kucina ma va?

³ Kata vu neke katsura ka nu ubuta wa amaci ba, ko kpamu vu bonoko ugboji u nu wa aza na a tsu takacika ngono.

⁴ Ugain u ɗa a vu Lemuwelu,
Ugan mogono ma so'o mara ba,
ko ngono n so'o mara mu utsura ba,

⁵ ta lo a tawa a cinukpa n wila u na o tonoi,
kata a iwan kamayun ka uma a na o doroi.

⁶ Neke vuza na wi a ku kuwa mara mu utsura,
makan tamkpamu wa aza na i nu unangbi
u katsuma,

⁷ kasukpai le o so'o kata a cinukpa n unambi u le
a kpada ku ciba n atakaci e le kpamu.

⁸ Ya'an kadanshi adama ebebe a na a tsu dansa
ba,
na aza na i na akanke ba.

⁹ Bayuwa una adama na vu dansa afada asingai,
barka aza unambi n ofoloni.

Vuka vu na vu tsu pana wovon u Kashile

¹⁰ Yayi wa kufuda ku ciya vuka vu usubi?
U lata kazanariya ugain.

¹¹ Vali ni u tsu ushuku ta n ayi,
kata tana u ciya ili raka i na u cigai.

¹² U tsu ya'ankai ta kasingai, ba ka gbani-gbani
ba,
a ayin a wuma a ni dem.

- 13 U tsu laṅsa ta tsugbere tsu tsuzogu kaṭa u ya'an
kuca n ekiye a ni n maṭana.
- 14 Wi ta an kpantsu ka aza tsulaga,
u tsu tuka ta n ilikulya i ni dangi.
- 15 U tsu ḍanga ta n kpasani
kaṭa u ya'an ka aza a kpa'a ilikulya
kaṭa u buka kpamu abara a ni.
- 16 U tsu laṅa ta kashina mayin kafu u tsula,
n atakaci ulinga a ni a ḍa u tsu shikpa kashina
ka ndanga.
- 17 U tsu zuwa ta kaḍu
kaṭa u ya'an ulinga n utsura.
- 18 U tsu yeve ta, ḍa baci kodokpotsu ka uwa ni.
maḱuni ma ni ma tsu yongo ta a kutasa ali
kayin washi.
- 19 Na ekiye a ni a ḍa u tsu kaṅa tsugbere
na ekiye a ni a ḍa kpamu u tsu ya'an kuca'a.
- 20 U tsu neke ta aza unambi bari,
kobolo n ofoloni feu nanai.
- 21 U tsu pana wovon u a ya'an utani ba,
adama na muku n ni raḱa mita ntogu mu
utani.
- 22 U tsu ca'a ka ta kaḱikani mayaga ma aḡaḍa,
aminya a ni tsugbere tsu ḍa tsu singai tsu
mini ma garula.
- 23 Vali ni vuza vu uyeve ḍa o kobolo ka uma
ḍa baci u ḍaṅgi kobolo n tsugbayin tsu
likuci.
- 24 U tsu ca'a ta aminya a tsugbere kaṭa u denge.
U tsu denke ta a za tsulaga adambura.
- 25 Uciyi kobolo n usubi u ḍa aminya a ni,
wi ta o ku zo'oso a a ya'an e kelime.
- 26 U tsu ya'an ta kadanshi n ugboji,

- kuyotsongu ku ni ku singai ku da.
- 27 U tsu laṇa ta muku ni mayin,
a yi ili bura yi n wonvoli ba.
- 28 Muku ni n tsu dangu ta kaṭa a cikpai
vali ni feu u tsu cikpai ta.
- 29 U tsu dana ta, <<Ama ci n aḅundai a tsu ya'an ta
i na a cikpa le,
ama avu vu la'a le ta dem.>>
- 30 Kuya'an ku gaye u kuna u gbani u da,
ama vuka vu na vu tsu pana wovon u Kaṣhile,
a yi da ili ku cikpa.
- 31 Neke ni katsupu ka atakaci ulinga a ni,
kaṭa ugain wu ulinga u ni kpamu wu utukai
e keteshe.

Cishingini Agwara Kambari [asg]
Cishingini: Cishingini Agwara Kambari [asg] (Bible)

copyright © 2025 Language Development and Translation Initiative (LDTI)

Language: (Cishingini)

Contributor: The Seed Company

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 Sep 2025 from source files dated 9 Jul 2025

ff342a73-d285-5f4f-952c-a0c91ef11d25